

edícia - ĽUDOVÉ PIESNE REGIÓNOV SLOVENSKA / Kysuce, Turiec, Orava a Liptov

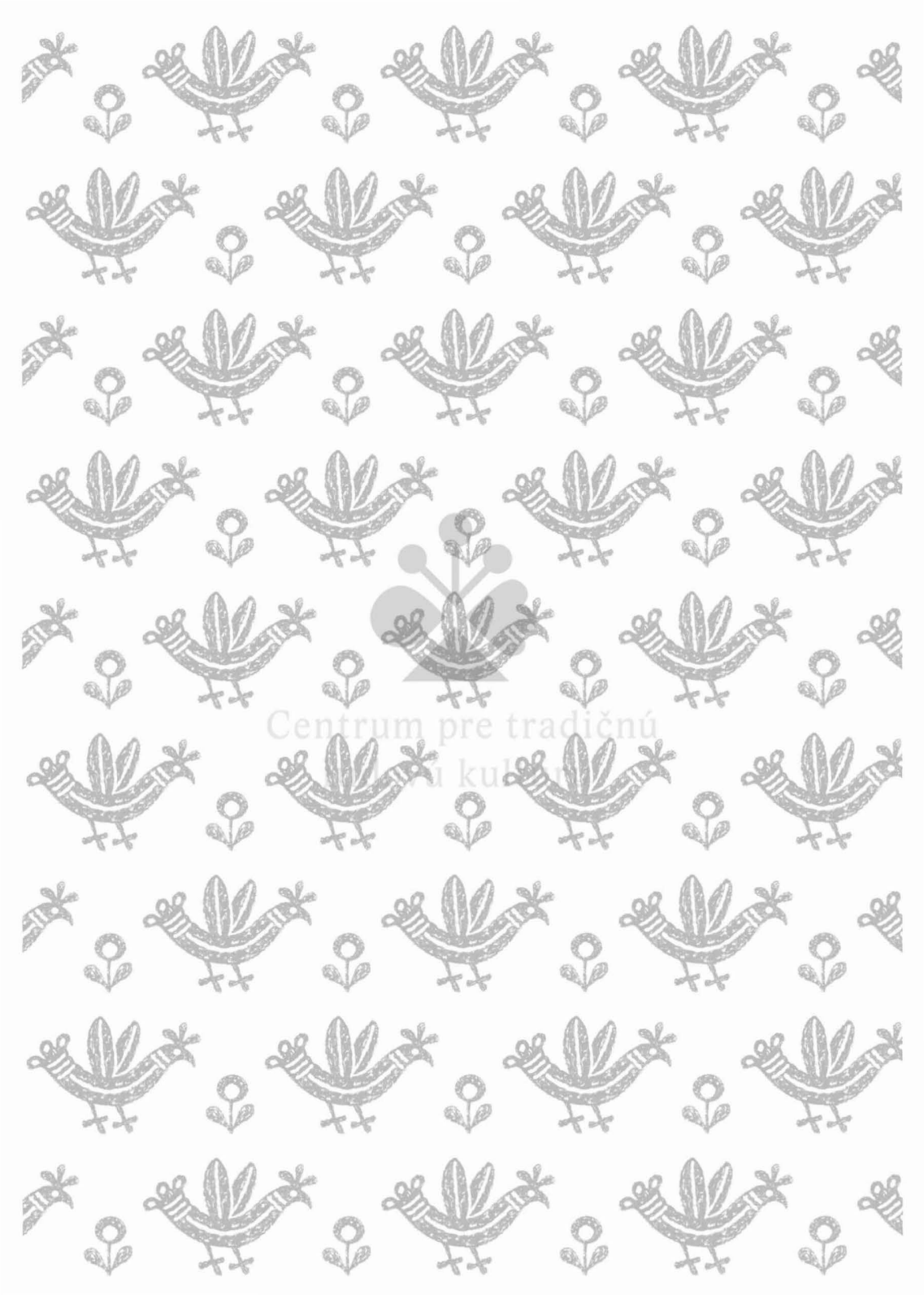
Jana Ambrózová - Margita Jágerová - Vladimír Moravčík

Kysuce, Turiec, Orava a Liptov

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Centrum pre tradičnú
kultúru

Kysuce, Turiec, Orava a Liptov

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Jana Ambrózová
Margita Jágerová
Vladimír Moravčík

Národné osvetové centrum
Koordináčne centrum
tradičnej ľudovej kultúry
Bratislava 2009

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
zaradilo túto publikáciu
do zoznamu odporúčaných učebných pomôcok
pre základné školy, stredné školy,
mimoškolskú činnosť a iné širšie využitie.

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

Vydalo:

Národné osvetové centrum
ako svoju 2401. publikáciu
Bratislava 2009
1. vydanie

Supervízia edície: Jana Ambrózová

Autori textov:

Jana Ambrózová, Margita Jágerová, Vladimír Moravčík

Autori piesňovej časti:

Margita Jágerová, Vladimír Moravčík

Grafická úprava notových zápisov:

Milan Veróny, Matej Galgóci, Jana Ambrózová

Redaktorka: Stanislava Luptáková

Zodpovedný redaktor: Vladimír Kyseľ

Jazyková úprava: Hana Brunovská

Grafická úprava a návrh obálky:

akad. mal. Marta Balážiková

Zalomenie a príprava tlačových podkladov:

O + M, Ing. Oto Balážik

Tlač: Euro PRINT HALL, s.r.o.

ISBN 978-80-7121-318-5

Obsah

- 6** Úvod
- 8** Niekoľko slov o ľudovej piesni (J. Ambrózová)
- 15** Ľudová pieseň v regióne
 - 15 Kysuce (V. Moravčík)
 - 18 Turiec (M. Jágerová)
 - 20 Orava (V. Moravčík)
 - 22 Liptov (M. Jágerová)
- 25** Použitá a odporúčaná literatúra
- 27** Vysvetlivky
- 28** Abecedný zoznam obcí podľa regiónov
- 29** Abecedný zoznam všetkých piesní
- 30** Obsah piesňovej časti
- 31** PIESNE – Kysuce
- 53** PIESNE – Turiec
- 68** PIESNE – Orava
- 91** PIESNE – Liptov

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Kultúrne dedičstvo, hmotné i nehmotné, je súčasťou materiálneho a duchovného bohatstva Slovenskej republiky. Tradičná ľudová kultúra predstavuje tú jeho časť, ktorú vytvorili, ktorou žili a dodnes žijú najširšie vrstvy obyvateľstva. Vytvorili ju generácie príslušníkov slovenského národa, národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na našom území. K multikultúrnej pestrosti prispeli aj regionálne rozdiely, ktoré sa utvárali v rôznych prírodných podmienkach, v odlišnom pracovnom zameraní a náboženskom vyznaní obyvateľov našej krajiny. Takáto kultúrna rozmanitosť je hodnotou, ktorú treba uchovať pre nasledujúce generácie.

Vláda Slovenskej republiky schválila v roku 2007 „Konceptiu starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru“. Konceptia nadväzuje na medzinárodné dokumenty z dielne UNESCO (Medzinárodná organizácia pre vedu, kultúru a vzdelanie pri OSN) a jej hlavným cieľom je komplexne a systémovo riešiť starostlivosť o tradičnú ľudovú kultúru. Medzi systémové kroky patrí – popri spracovaní inventarizácie tradičnej ľudovej kultúry, vytvorení jej centrálnej bázy údajov a pod. – aj sprístupňovanie tradičnej ľudovej kultúry prostredníctvom školskej výučby. V tejto súvislosti Ministerstvo školstva Slovenskej republiky schválilo a od školského roka 2009/2010 zaviedlo do štátneho vzdelávacieho programu prierezovú tému „Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra“.

Edícia „Ľudové piesne regiónov Slovenska“ je jedným z výsledkov realizácie spomínanej koncepcie a práce expertnej skupiny zriadenej pri Koordinačnom centre tradičnej ľudovej kultúry. Úlohou tejto skupiny bolo prostredníctvom vydavateľskej činnosti navrhnuť niekoľko titulov, ktoré majú podporiť vyučovanie prierezovej témy. Jeden z prvých predstavuje edícia, ktorú tvorí osem zborníkov ľudových piesní zostavených z piesňového repertoáru rôznych regiónov Slovenska. Na ich iniciovaní aj zostavení sa významne podieľala Katedra etnológie a etnomuzikológie Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Jej pedagógovia a absolventi tvoria viac ako polovicu autorského kolektívu.

Pod spoločný názov edície „Ľudové piesne regiónov Slovenska“ sú zahrnuté jednotlivé tituly, ktoré reprezentujú regióny, zastúpené v zborníkoch:

Záhorie a oblasť medzi Malými Karpatmi a Váhom

Myjavsko a Trenčiansko

Kysuce, Turiec, Orava a Liptov

Ponitrie a Tekov

Hont, Podpoľanie a Novohrad

Horehronie a Gemer-Malohont

Spiš a Šariš

Abov a Zemplín

Obsahová náplň jednotlivých zborníkov, resp. kapitol každého zborníka je priamo podriadená tomu, na aké účely a komu sú určené. Cieľovou skupinou sú predovšetkým pedagógovia a ich žiaci na základných a stredných školách (to však nevyklučuje okruh ďalších záujemcov). Tomu je prispôsobený nielen samotný výber piesní, ale aj vnútorná štruktúra a obsah jednotlivých častí každého zo zborníkov. Ako z ich názvov vyplýva, každý prezentuje piesňovú tradíciu niekoľkých kultúrnych regiónov. Spájanie viacerých regiónov do jedného zborníka nemá viesť čitateľa k tomu, aby začal vnímať združené regióny ako jeden kultúrno-geografický celok. Hoci v niektorých rovinách

tradičnej kultúry by sme medzi nimi určite našli viacero spoločných znakov, spomenutý postup bol motivovaný inými príčinami.

Keďže počet publikovateľných piesní je vždy do istej miery limitovaný, nebolo možné venovať v zborníku adekvátnu pozornosť všetkým obciam a mestám v danej oblasti. Autori sa snažili, aby vybrané piesne reprezentovali pestrý hudobný materiál a súčasne aby geograficky rovnomerne „pokryli“ daný región, resp. regióny. Pritom sa usilovali nezanedbať potreby pedagógov nižších stupňov vzdelávacieho systému a zaradiť do zborníkov aj tradičný detský piesňový repertoár, resp. pri výbere piesňového materiálu vo viacerých prípadoch uprednostnili nápevy s jednoduchšou hudobnou štruktúrou.

V snahe o účinnejšie využitie zborníkov v rámci vyučovacieho procesu bolo naším cieľom sprostredkovať čitateľovi prostredníctvom notových a textových zápisov čo najviac informácií o špecifických piesňovej tradícii danej geografickej oblasti. Texty piesní sú uvádzané v miestnych dialektoch a zapísané formou „píš, ako počuješ“. Preto sa z nich dajú vyčítať niektoré kľúčové osobitosti lokálnych nárečí. V niektorých prípadoch zachytávame v notových zápisoch viachlasné formy tradičného spevu, poukazujúc tak na ďalšiu dôležitú črtu folklórnej tradície niektorých slovenských kultúrnych regiónov.

Istá časť notových zápisov (prevažne tanečných piesní) obsahuje okrem iného aj grafické značky harmonického sprievodu. Jasne si uvedomujeme, že tú istú ľudovú pieseň možno harmonicky chápať viacerými spôsobmi. Výberom jedného z nich nemáme v úmysle poukázať na jeho nadradenosť voči ostatným spôsobom harmonizácie. Naším prvotným zámerom je uľahčiť situáciu tým čitateľom (pedagógom), ktorí majú záujem používať počas spevu piesne (resp. počas výučby) sprievodný hudobný nástroj. Ponúknutý spôsob harmonického riešenia hudobného sprievodu by mal byť len akousi pomôckou, ktorá sa môže v hernom procese rozvíjať či meniť.

Dôležitou časťou každého zborníka je textová časť, rozdelená do niekoľkých kapitol. Úvodné majú za cieľ uviesť aj menej zainteresovaného čitateľa do prostredia folklóru, prípadne do prostredia ľudovej piesne v širších kultúrno-spoločenských kontextoch. Až druhá kapitola sa svojím obsahom primárne zameriava na charakter piesňovej tradície v danom regióne, resp. regiónoch. Významnou časťou každého zborníka je kapitola s názvom Použitá a odporúčaná literatúra, v ktorej možno nájsť nielen odkazy na vhodné odborné publikácie, ale aj bibliografické údaje o piesňových zbierkach, v ktorých môže čitateľ objaviť ďalší potrebný piesňový materiál.

Pevne veríme, že zborníky venované ľudovým piesňam regiónov Slovenska si nájdu mnohých zvedavých čitateľov. Dúfame tiež, že im pomôžu zodpovedať veľa dôležitých otázok spojených so slovenským folklórom a ľudovou piesňou ako jednou z jeho najreprezentatívnejších foriem.

Ludová pieseň vo svetle základných atribútov folklóru

Termín *folklore* bol prvýkrát oficiálne použitý v polovici 19. storočia v Anglicku. Jeho význam sa však vtedy chápal pomerne široko. Naznačuje to aj preklad slov, ktoré tento termín tvoria (*folk* = ľud, *lore* = vedomosti, znalosti; *folklore* = vedomosti, znalosti ľudu). Jeho presný obsah sa v rámci vedných disciplín etnológie a folkloristiky celkom jasne obmedzil na niekoľko zložiek *tradičnej* (ľudovej) kultúry. Zjednodušene možno povedať, že v súčasnosti sa pod pojmom folklór chápu určité *umelecké prejavy*, tvorené, realizované a tradované charakteristickými spôsobmi v konkrétnom spoločenskom prostredí. V prípade spomenutej spoločenskej sféry išlo v našej geografickej oblasti predovšetkým o vidiecke spoločenstvo, reprezentované najmä roľníkmi, pastiermi a remeselníkmi, ktoré sa v určitom období súhrnne nazývalo teraz už nie veľmi aktuálnym termínom *ľud* (preto tiež pomenovanie *ľudová pieseň*, *ľudová kultúra*). Špecifické historicko-spooločenské okolnosti v jednotlivých geografických oblastiach podmienili charakter umeleckého čítania, resp. myslenia miestneho spoločenstva natoľko, že sa, okrem iných kultúrnych javov, aj jednotlivé zložky folklóru vyvinuli do pomerne originálnych podôb. Folklór sa tak môže svojim charakterom líšiť podľa obce, regiónu, krajiny. Vďaka ich tradovaniu z generácie na generáciu, príp. vďaka iným spôsobom uchovávanía a šírenia sa nám niektoré folklórne prejavy, síce v relatívne obmedzenej miere, avšak predsa, zachovali až do dnešných čias.

Folklór je komplexný jav zahŕňajúci tri základné zložky: *hudobnú*, *tanečnú* a *slovesnú* (povesti, mýty, porekadlá, hádanky, rečňovanky a pod.). Toto rozde-

lenie je však v istom zmysle pracovné, pretože folklórny prejav neraz tvoria viaceré spomenuté umelecké formy. Tak ako ľudový tanec nemôže existovať bez hudby, ktorá ho sprevádza, tak sa tradičné divadlo, resp. dramatické prejavy (napr. betlehemska hra) nemôžu zaobísť bez slovnej ani bez hudobnej či tanečnej zložky. Je tiež pomerne ťažké zaradiť ľudovú pieseň výlučne do jednej zo spomenutých troch skupín. Z hľadiska melódie sa totiž vníma ako dôležitá forma *hudobného folklóru*, jej neoddeliteľná slovná zložka ju však zaraďuje aj medzi významné *slovesné* folklórne prejavy, preto sa pieseň skúma i z jazykového hľadiska.

Dôvod, pre ktorý sme v našej pracovnej definícii folklóru zdôraznili fakt, že sa tvorí, realizuje a traduje osobitými spôsobmi, je ten, že pri jeho hlbšom skúmaní nachádzame naozaj významné rozdiely, ktoré ho odlišujú povedzme od umeleckej kultúry historicky formovanej v prostredí vyšších sociálnych vrstiev, resp. v prípade hudobného folklóru – od vážnej, tzv. oficiálnej hudby. To, samozrejme, platí aj pre samotnú ľudovú pieseň. Počas niekoľkých desaťročí skúmania folklóru sa podarilo vyšpecifikovať zopár jeho základných vlastností, ktorými sa líši od foriem „vyššej“ umeleckej kultúry a ktoré charakterizujú jeho existenciu a povahu v prirodzenom, tradičnom prostredí. Ide predovšetkým o *anonymnosť tvorcu*, *ústnosť*, *variantnosť* a *funkčnosť*. Všetky tieto na prvý pohľad nezrozumiteľné, avšak významné pojmy si priblížime pomocou jednoduchých príkladov v nasledujúcich riadkoch. Ich pochopenie je kľúčom k objasneniu podstaty folklóru ako pevnej súčasťi našej tradičnej kultúry.

A pretože táto knižka je venovaná najmä slovenskej ľudovej piesni, všetky spomenuté pojmy si vysvetlíme vo vzťahu k nej.

Pojem *anonymnosť* tvorcu znamená, že

takmer pri žiadnej ľudovej piesni nepoznáme jej autora. Poznanie autora piesne sa totiž pri jej spievaní nevnímalo ako niečo dôležité.¹ Okrem toho, keď sa napr. pozrieme na piesne, ktoré sa spievajú v určitej obci, nájdeme medzi nimi nielen také, ktoré majú s veľkou pravdepodobnosťou pôvod v danej lokalite, ale nemalú skupinu budú tvoriť aj také, ktoré prišli odinakiaľ, ktoré obyvatelia tejto obce v minulosti prebrali a spievajú dodnes. Niektoré piesne dokonca putovali nielen z dediny do dediny, ale aj z oblasti do oblasti či z krajiny do krajiny, a to prostredníctvom rôznych kolonizačných vln, sezónnych robotníkov, vojakov, remeselníkov a pod. Hneď ako sa istá neznáma pieseň uchádzajúca sa o miesto v miestnom repertoári ľuďom zapáčila (či už ich oslovil text, alebo jej melódia), obyvatelia ju prevzali a spievali pri vhodnej príležitosti.

Veľmi dôležitou vlastnosťou ľudovej piesne a folklórnych prejavov vôbec je ich *ústnosť*. Žiadny folklórny prejav sa jeho nositeľmi nefixoval do podoby písaného textu či notového zápisu. Hlavným spôsobom, ako sa folklórne javy šírili medzi ostatných alebo tradovali z generácie na generáciu, bolo *ústne podanie*. Ľudové piesne sa šírili vďaka prirodzeným speváckym príležitostiam, napr. pri spievaní pri domácich prácach, na lúkach, pri kosení či hrabaní, na páračkách, priadkach, na zábave pri muzike a pod. Tí, ktorí určitú pieseň miestneho repertoáru ešte nepoznali, sa ju počas spomenutých folklórnych príležitostí postupne naučili, pričom si aj podvedome osvojovali spôsoby, ako tú-ktorú pesničku spievať (napr. si osvojovali spôsob frážovania, spôsob samotnej tvorby tónu alebo to, ako a či vôbec spievať dru-

hý hlas a pod.). Takýmto *ústnym* tradovaním sa zachovával nielen miestny piesňový repertoár, ale aj samotný spôsob jeho interpretácie.

Už spomenutá *ústnosť* ako forma existencie piesne (folklóru) v jej tradičnom prostredí išla ruka v ruke s *variantnosťou* ako jednou z jej ďalších dôležitých vlastností. *Variantnosť* môžeme chápať dvoma spôsobmi. Po prvé, žiadna pieseň, ako už bolo povedané, nebola písomne fixovaná notovým zápisom. To dávalo spevákovu istý priestor na vlastný, tvorivý vklad v rámci jej interpretácie, a to priamo úmerne k jeho momentálnemu psychickému rozpoloženiu, speváckym schopnostiam alebo individuálnemu hudobnému cteniu. Táto skutočnosť často viedla k tomu, že tá istá pesnička nemusela mať rovnakú výslednú hudobnú podobu, či už ju zaspieval opätovne ten istý spevák, nehovoriac o prípade, keď ju nezávisle zaspievali rôzni interpreti. Zberatelia, ktorí chodili po dedinách a zapisovali ľudové piesne, sa neraz stretli so zaujímavým problémom. Hoci sa im podarilo zapísať určitú pesničku od istého speváka, druhý spevák z tej istej obce im už spomenutú pieseň zaspieval trochu pozmenenú (s pridanou melodickou ozdobou, príp. so zmeneným tónom). Práve takéto – takmer identické piesne – nazývame *piesňovými variantmi*.

Druhý spôsob chápania *variantnosti* ľudovej piesne súvisí okrem iného s jej geografickou migráciou. Ako sme už naznačili v jednom z predošlých odsekov, niektoré nápevy, texty piesní alebo dokonca celé ľudové piesne našli svoj domov vo viacerých obciach, regiónoch, ba dokonca v mnohých susedných krajinách. To znamená, že ľudová pesnička sa môže vysky-

¹ Pri niektorých piesňach ich autora poznáme. Typickým príkladom je František Hřebacký, známy pod pseudonymom Fanoš Mikulecký, ktorý vytvoril okolo stovky piesní vrátane, aj na Slovensku relatívne známej, piesne *Vínčko bílé*.

tovať vo viacerých miestnych hudobných kultúrach súčasne. Avšak práve vzhľadom na okolnosti jej putovania sa jej podoba mohla v určitých úrovniach pozmeniť (či už v úrovni textu, alebo hudobnej stránky). V takýchto prípadoch preto tiež hovoríme o existencii ľudovej piesne vo forme viacerých veľmi blízkych variantov.

Pri charakterizácii poslednej spomenutej vlastnosti folklóru, resp. ľudovej piesne – jej *funkčnosti* – možno začať pomerne zjednodušujúco tým, že nie vždy sa piesne spievali výlučne „len tak, pre potešenie“. Niektoré boli neoddeliteľnou súčasťou významných zvykov či obradov alebo boli tematikou ukotvenou v ich textoch pevne zviazané s konkrétnymi udalosťami či situáciami. Tesná *funkčná väzba* niektorých piesní s určitým obradom alebo zvykom mnohokrát tiež spôsobila práve to, že tieto piesne prežili dlhé obdobie premien miestneho repertoáru v hudobne nezmenenej podobe a zachovali sa až do dnešných čias (tak v niektorých obciach dodnes pretrvali napr. pesničky spojené so svadobným obradovým cyklom, vianočným obdobím a pod.).

V súvislosti s *funkčnosťou* piesní môžeme spomenúť aj prvé delenie piesní v tejto kapitole. Tým bude delenie piesní na *piesňové žánre*, pri ktorom sa neberie do úvahy ich hudobná stránka, ale výlučne ich *funkcia* v tradičnom prostredí.

V takom prípade (vychádzajúc z členenia L. Droppovej) si za najvhodnejšie prvotné delenie určíme delenie piesní na dve základné skupiny, a to:

funkčne viazané piesne,
funkčne neviazané piesne.

Už sme istým spôsobom naznačili, že medzi *funkčne viazané piesne* patria ľudové nápevy, ktoré sú pevne späté s tradičnými zvykmi, obradmi či inými konkrétnymi udalosťami v živote vidieckeho spo-

loženstva. V takom prípade možno na prvom mieste hovoriť o významnej skupine *piesní obradových*, viazucich sa buď na obrady tzv. kalendárneho cyklu (piesne spievané pri vynášaní Moreny, jánske piesne, vianočné koledy, dožinkové piesne a pod.), alebo na obrady rodinné (krstínové, svadobné piesne alebo pohrebne plače). Ďalšou žánrovou skupinou sú *piesne spojené s tradičnými prácami* (s prácou na lúkach: ženské *trávnice*, mužské kosecké piesne alebo s prácou v lese: drevorubačské, tzv. *rubárske* piesne a pod.). Za tretiu dôležitú žánrovú podskupinu možno považovať *piesne späté s určitými tancami* (špecifické piesne k pastierskemu tancu *odzemok*, k jeho „ženskému variantu“ – k *cipovičke*, k strofickému tancu *mojše* a pod.). Poslednou významnou žánrovou podskupinou *funkčne viazaných piesní* je skupina tzv. *detských piesní*, spätá s detskými hrami alebo reprezentovaná rečňovankami, riekankami či špecifickou skupinou ľudových piesní – uspávkami.

Druhá dôležitá skupina – *funkčne neviazané piesne* zahŕňa veľké množstvo nápevov, ktorých interpretácia spravidla nie je pevne spojená s obradom alebo špecifickou situáciou. Do tejto skupiny sa zaraďujú piesne rôznej hudobnej povahy, pričom za najdôležitejšie kritérium ich vnútorného rozdelenia sme zvolili *tematiku* obsiahnutú v ich textovej zložke. Medzi najvýznamnejšie žánrové podskupiny *funkčne neviazaných piesní* patria:

piesne ľúbostné (svojím obsahom sa dotýkajú problematiky ľúbostného či iného vzájomného vzťahu ľudí, spevák nimi vyjadruje žiaľ, sklamanie či radosť vyplývajúce z určitého medziľudského vzťahu a pod.);

piesne so zbojníckou tematikou (svojím textom približujú nielen aspekty života

zbojníkov, niektoré piesne sú svojimi textami priamo späté s tzv. *jánošíkovskou tradíciou*);

piesne zábavné a erotické (humornými či „korenistými“ textami pertraktujú rôzne životné situácie);

piesne vojenské (tematikou textov jasne odkazujú na rôzne stránky vojenského života, napr. hovoria o smútku z povinnosti nastúpenia do armády a pod.);

piesne späté s povolaniami (patrí sem napr. piesne pltnícke, banícke, drotárske, mlynárske a pod.);

piesne vystáhovalecké (tematika textov jasne poukazuje na fenomén vystahovalectva, spojený predovšetkým s odchodom za prácou do vzdialenejších krajín, ako napr. do Ameriky, Argentíny, na Dolnú zem a pod.).

Pri takomto spôsobe delenia piesní možno vytvoriť veľké množstvo ďalších podskupín, ktoré sa dokonca vo viacerých prípadoch prelínajú (napr. istá *ľúboštná pieseň* sa môže obsahom textu viazať aj na vojenský život, na moment rozlúčky zaľúbencov a následného odchodu mládenca do armády, čím pieseň môže tematicky spadať aj do skupiny *vojenských piesní*, alebo dokonca obradová pieseň viazaná na krstiny môže svojím pikantným a humorným textom patriť medzi *piesne zábavné a erotické* a pod.).

Žánrová charakteristika piesní sa môže zdať nejednoznačná, ponúkajúca viac možností zaradenia určitej piesne do konkrétnej žánrovej skupiny. Napriek tomu je tento spôsob triedenia ľudových piesní dôležitým postupom pri ich spracovávaní, dokonca pomáha pri ich hlbšom vedec- kom skúmaní. Ukázalo sa totiž, že predovšetkým v rámci prvej skupiny *funkčne viazaných piesní* majú piesne jednotlivých žánrov (napr. víanočné alebo lúčne piesne) často spoločné hudobné znaky, čím sa

vedcom uľahčuje náhľad na ľudovú pieseň v jej mnohorakosti. Okrem toho pre laických záujemcov sa poznanie žánrového delenia piesní stáva výhodným z praktického hľadiska. Pri práci s piesňovým materiálom, resp. s piesňovými zbierkami sa výrazne zjednodušuje proces výberu vhodných, teda žánrovo príbuzných piesní napr. pri príprave speváckeho čísla (žánrové určenie je jedným z bežných údajov uvádzaných v notových zápisoch ľudových piesní) a pod.

Na záver podkapitoly azda možno dodať, že všetky základné atribúty folklóru, resp. ľudovej piesne, ktoré sme spomenuli, sú pre nich charakteristické takmer výlučne v ich pôvodnom, tradičnom prostredí. V súčasnosti sa okrem niekoľkých výnimiek takmer vždy stretávame s ľudovou piesňou sprostredkovanou: prostredníctvom masových médií (rozhlasového vysielania, výnimočne televízie), vystúpení hudobno-tanečných súborov či vďaka publikovaným piesňovým zbierkam. Ľudová pesnička sa tak prenáša do iného prostredia, šíri inými spôsobmi. Porozumenie spomenutým pojmom a ich vzťahu k folklóru, resp. ľudovej piesni je napriek tomu dôležité pre pochopenie procesov vývoja jednotlivých folklórnych javov, tým aj podstaty ich rôznorodosti či miery ich premenlivosti.

Významné zberateľské aktivity na Slovensku

Na to, aby sa dalo určiť, ktoré piesňové žánre sú charakteristické pre ten-ktorý región, alebo zistiť, ktoré sú typické hudobné znaky ľudových piesní určitej oblasti, treba mať na ich vzájomné vedecké skúmanie dostatočné množstvo porovnávacieho piesňového materiálu. Ten sa získava predovšetkým zberateľskou činnosťou, teda zapisovaním či nahrávaním

ľudových piesní priamo v dedinskom prostredí. Tieto tzv. *terénne výskumy* sa na Slovensku realizujú už dlhší čas. V rôznych historických obdobiach však mali osobitý charakter, odlišné materiálne podmienky na realizáciu a taktiež boli motivované odlišnými spoločenskými potrebami.

Výsledkom prvých rozsiahlejších zberov piesní sú impozantné zbierky dvoch významných kultúrnych dejateľov, Pavla Jozefa Šafárika (*Pisně světské lidu slovenského v Uhrích*, 1823, 1827) a Jána Kollára (*Národní zpiewanky*, 1834 a 1835). Vplyvom dobových udalostí, pre ktoré boli charakteristické národno-emanipačné snahy vo viacerých úrovniach vtedajšieho spoločenského života, prezentujú tieto dve diela iba texty piesní, teda nie úplné piesňové zápisy. Práve zozbieraním ľudovej poézie sa obaja autori snažili poukázať na dostatočné výrazové a vyjadrovacie schopnosti slovenského jazyka.

O niekoľko desaťročí sa uskutočnila zberateľská akcia, ktorá v tom čase nemala v strednej Európe obdobu. Išlo o projekt vydávania *Slovenských spevov*, za ktorý sme si vyslúžili od našich susedov veľký obdiv. Realizoval sa totiž v čase zájazdu činnosti Matice slovenskej iba z finančných zbierok dobrovoľných darcov, so zberateľskou pomocou učiteľov, hudobníkov a iných kultúrnych dejateľov, ktorí posielali ľudové piesne z rozličných kútov krajiny do Turčianskeho Svätého Martina, Povereníctvu pre zbieranie a vydávanie Slovenských spevov. Tak sa postupne v období rokov 1880 až 1926 vydalo úctyhodných 1 977 kompletných zápisov slovenských ľudových piesní, a to v troch zväzkoch (každý zväzok obsahoval niekoľko samostatných zošitov). Všetky zošity *Slovenských spevov* sa v rokoch

1972 – 1989 dočkali svojej reedície vďaka Ladislavovi Galkovi, a to v podobe doplneného vydania v šiestich zväzkoch so siedmym registrom (tieto *Slovenské spevy* obsahujú až 4 120 piesní).

Medzi výrazné zberateľské osobnosti na začiatku 20. storočia patrí maďarský hudobný skladateľ Béla Bartók. (O slovenskú ľudovú pieseň prejavili záujem napr. aj českí hudobní vzdelanci² na čele s hudobným skladateľom Leošom Janáčkom alebo ruská hudobná folkloristka Jevgenija Lineva, ktorá nahrávala na fonograf viachlasné ľudové piesne na Kysuciach.³) Béla Bartók sa zaraďuje medzi prvých významných teoretikov slovenskej ľudovej piesne. Bol jej mimoriadne agilným zberateľom, precíznym zapisovateľom a v neposlednom rade všímavým systematikom a vedcom. Počas niekoľkých rokov prvých desaťročí 20. storočia zozbieral na území Slovenska vyše 3 200 piesní. Veľká časť z nich sa dočkala publikácie, a to v troch zväzkoch *Slovenských ľudových piesní* (1959, 1970, 2009).

Spomedzi zaujímavých a ojedinelých zberateľských akcií prvej polovice 20. storočia možno spomenúť medzinárodný projekt z roku 1929, na ktorom participovala Matica slovenská a vtedy už desať rokov existujúci Štátny ústav pre ľudovú pieseň. Projekt viedol Karel Plicka, prvý profesionálny hudobný folklorista zamestnaný v obnovenej Matici slovenskej, inak významný zberateľ piesní, dôležitá osobnosť fotografie a filmu. Na podnet Československej akadémie vied vtedy francúzska nahrávacia spoločnosť Pathé realizovala pod Plickovým vedením zvukové nahrávanie, ktorého výsledkom bolo 131 gramoplatní slovenskej ľudovej hudby. Dominantná časť z nich zachytáva práve

² Ďalší boli napr. Hynek Břm, František Bartoš, Františka Kyselkova.

³ Nebola na našom území prvá, ktorá použila fonograf na nahrávanie ľudového spevu. Už v roku 1901 realizoval slovenský kňaz Karol Anton Medvecký prvé nahrávanie na fonografické valce v Detve.

slovenský tradičný spev.

Aby sme však nevzbudili dojem, že prevažnú zásluhu na zbieraní slovenských ľudových piesní mali predovšetkým „zahraniční“ odborníci a hudobní skladatelia, treba zdôrazniť, že okrem týchto niekoľkých spomenutých terénnych výskumov sa v priebehu celého 20. storočia uskutočnilo v rôznej intenzite množstvo zámermi jasne ukotvených zberateľských akcií, vedených domácimi odborníkmi, príp. folklórnymi nadšencami (okrem už menovaných patrili medzi nich napr.

J. Blaho, P. Tonkovič, J. Guzová, J. F. Kveťoň, K. Hudec, O. Elschek, A. Elscheková, S. Burlasová, E. Krekovičová, L. Galko, H. Urbancová a ďalší). V polovici 20. storočia významnú časť zberateľských aktivít organizačne zastrešili novovzniknuté inštitúcie ako hudobnofolkloristické oddelenie Ústavu hudobnej vedy SAV (vzniklo v roku 1951), Československý rozhlas v Bratislave a Osvetový ústav, ktoré v súčasnosti reprezentujú hlavne Ústav hudobnej vedy SAV, Slovenský rozhlas a Národné osvetové centrum v Bratislave.

Výsledkom systematickej zberateľskej práce s lokálnym, ale aj celoplošným geografickým záberom boli stále ďalšie publikované zbierky slovenských ľudových piesní. Vyberáme len torzo z nich, poukajúc predovšetkým na možnú rôznorodosť cieľov, ktoré ich zostavovatelia sledovali: štvorzväzkové *Slovenské ľudové piesne* (1951–1964) s editormi K. Hudecom a F. Poloczekom predstavujú širší repertoár vybraných obcí Slovenska. *Záhorácke pjesničky* (6 zv., 1948–1986) Janka Blaha či *Myjavské piesne* (1958) Júlie Kováčovej reprezentujú teritoriálne zamerané diela. Na pomerne špecifickú žánrovú skupinu piesní je zameraná napr. zbierka Sone Burlasovej *Ej, prišli sme, prišli sme na pole družstevné* (1980) alebo *Vojské a regrútske piesne* (1991). Náš

obmedzený výber zakončíme monograficky koncipovanou zbierkou piesní predstávajúcou repertoár a interpretačné osobitosti jediného speváka: *Eva Studeničová spieva* (1984), ktorú zostavil Karol Plicka. Okrem piesňových zbierok týchto typov sa môžeme v praxi stretnúť aj s takými, ktoré sú výsledkom snaženia samotných obcí. Ide o spevníčky vydávané obecnými zastupiteľstvami s cieľom propagovať či uchovať v tlačenej podobe miestny piesňový repertoár.

Na záver tejto časti môžeme dodať, že prostredníctvom všetkých, či už individuálnych, alebo tímových, zberateľských počínov za celé, nami definované takmer dvestoročné obdobie sa v Matici slovenskej a Slovenskej akadémii vied zhromaždil materiál v úctyhodnom počte vyše 20 000 záznamov piesní, nerátajúc ďalších niekoľko desiatok tisíc zapísaných piesňových textov. Ako už bolo povedané, významná časť uzrela svetlo sveta vo forme knižných publikácií. Treba však dodať, že veľké množstvo piesňového materiálu sa dostalo na verejnosť aj v podobe zvukových nahrávok. V súvislosti s tým možno poukázať na mnohostranné aktivity rozhlasových inštitúcií v Bratislave (so svojimi satelitnými štúdiami v Košiciach a Banskej Bystrici) alebo Brne, ktoré od polovice minulého storočia okrem realizácie vlastných terénnych výskumov vydávali záznamy pôvodných folklórnych prejavov na gramofónových platniach, neskôr na magnetofónových páskach, prípadne na kompaktných diskoch.

Ľudová pieseň z hudobného hľadiska

Pri dostatočnom počte zápisov ľudových piesní ich môžeme hlbšie vedecky porovnávať a skúmať. Odborné analýzy slovenského piesňového materiálu, resp. prvé vedecké závery a domnienky týkajúce sa

hudobnej povahy slovenských ľudových piesní sa objavujú v rôznom rozsahu už po úspešnom dovŕšení niektorých spomínaných zberateľských počínov. Samozrejme, aj odborné poznávanie ľudovej piesne sa vyvíjalo. Menili sa názory na pôvod niektorých jej hudobných znakov, skúmali sa hudobno-genetické vzťahy medzi piesňami susedných národov, pátralo sa po osobitosti slovenského piesňového repertoáru. Vďaka významnému odbornému prínosu viacerých hudobných vedcov sa celé vedecké bádanie v tejto oblasti ukotvilo v jasnom myšlienkovom rámci a na stabilnej teoretickej báze.

Prí odbornom skúmaní hudobnej stránky ľudovej piesne sa na jej vnútornú stavbu nazerá v prvom rade cez optiku týchto hudobných kategórií: *melodika, tonalita, rytmus, metrum, tempo, forma*. Na základe analýzy piesní vo vzťahu k spomenutým hudobným kategóriám sa ukázalo, že všetky piesne možno rozdeliť na základe ich spoločných znakov do niekoľkých skupín. Spomenuté skupiny piesní dostali názov *hudobnoštýlové vrstvy*. Do veľkej miery totiž odrážajú historický vývoj ľudovej piesne, resp. hudobného myslenia, ktoré ju formovalo. Tento vývoj smeroval spravidla od hudobne „jednoduchých“ *piesňových typov* smerom k štruktúrou zložitejším piesňam.

Jednotlivé hudobnoštýlové vrstvy slovenských ľudových piesní sú:

1. Piesne tzv. starej kultúry (niekedy nazývané aj piesne predharmonické)
 - a) magicko-rituálne piesne
 - b) piesne roľníckej kultúry
 - c) piesne pastiersko-valaskej kultúry
 - d) zbojnícke piesne

2. Štýlová medzivrstva tonálno-modálneho charakteru

3. Nové harmonické, resp. harmonicky determinované piesne
 - a) staršie piesne harmonické
 - b) piesne novouhorského typu
 - c) piesne západoeurópskeho typu
 - d) piesňová tvorba súčasnosti

Na to, aby sme lepšie poznali spomenuté vývojové fázy a hudobné znaky, ktoré ich charakterizujú, treba siahnuť po odbornej literatúre (niektoré vhodné publikácie sú uvedené v nasledujúcej kapitole). Pochopenie vývoja a hudobnej štruktúry ľudových piesní si totiž vyžaduje istý čas a hlbšiu teoretickú prípravu.

Treba však dodať, a priamo to súvisí so „spôsobom života“ piesne v jej domacom prostredí, že vývoj jednotlivých *piesňových typov* neprebíhal tak, že jedna hudobnoštýlová vrstva po svojom vzniku nahradila všetky predošlé. Ako aj sám zachovaný piesňový materiál nasvedčuje, všetky typy piesní dokázali do istej miery prežiť obdobia zmien až do súčasnosti. Charakter hudobného myslenia vidieckeho spoločenstva však nezabránil tomu, aby sa napr. niektoré hudobné prvky, typické pre určitú štýlovú vrstvu piesní, „nalepili“ povedzme na vývojovo staršie nápevy. Preto pomerne ľahko natrafíme pri práci s pesničkami na piesne, ktoré majú znaky niekoľkých hudobnoštýlových vrstiev. Bez tejto rozmanitosti by náš tradičný piesňový repertoár nebol taký bohatý, aký je vo svojej celistvosti ešte aj dnes.

Kysuce

Etnografický región Kysuce geograficky lokalizujeme na severozápade Slovenska. Prevažnú časť územia tvorí povodie rieky Kysuca. Z hudobno-nárečového hľadiska sem zaraďujeme aj Terchovskú dolinu v povodí rieky Varínka. Kysuce sú preto ako hudobnofolklorná oblasť (nie administratívna) ohraničené na západe Javorníkmi a na juhovýchode Malou Fatrou. Z juhu tvorí prirodzenú hranicu rieka Váh. Územnosprávne pokrývali Kysuce hornú časť Trenčianskej župy.

Členitosť Kysuckého horského reliéfu spolu s inými dôležitými faktormi viedli k prevládajúcemu kopaničiarskemu osídleniu oblastí s centrami v okolí riečnych tokov, na križovatkách obchodných ciest (Kysucké Nové Mesto, Čadca, Turzovka). Potom boli doosídlené aj menej prístupné regionálne časti (na práve žilinskom, valaskom, kopaničiarskom). Dôležitým momentom týkajúcim sa spoločenského pohybu v oblasti bola tzv. valaská kolonizácia, ktorá zasiahla územie Kysúc na začiatku 16. storočia a znamenala upevnenie pastierskeho elementu v tradičnej kultúre regiónu.

Hlavným spôsobom obživy obyvateľstva bolo poľnohospodárstvo a chov dobytka a oviec, zameraný na produkciu vlny, mäsa a mliečnych výrobkov. Doplnkovým zamestnaním bola remeselná výroba. Od 18. storočia začali obyvatelia Kysúc odchádzať na sezónne poľnohospodárske práce do južných oblastí Slovenska. K sezónnym prácam pribudli v 19. storočí ďalšie doplnkové vandrovné zamestnania: drotárstvo a podomový obchod. Výrobky kysuckých drotárov poznali aj na vzdialených trhoch vo vtedajšej Európe, Ázii či Amerike. Ťažké životné podmienky viedli, najmä na konci 19. storočia a v prvých desaťročiach 20. storočia, obyvateľov regiónu

ku trvalému alebo dočasnému vystaňovaniu do zahraničia, resp. zámoria.

Nárečia kysuckého regiónu delíme na kysucké (dolnokysucké), hornokysucké a goralské nárečie. Hornokysucké nárečia obsahujú napr. krátke vokály, v neurčitku *č* nahradzuje *ť* (*uvarič, kupič*), namiesto *á* sa používa *o* (*dobro džiefka*), namiesto *o – u* (*suľ, hnuj*), namiesto *ie – e* (*pesek, beda*), tiež sa vyskytuje *dz*, *c* ako náhrada za *d'*, *ť* (*dzecy, cycho*). Kysucké (dolnokysucké) nárečie je špecifické zväčša používaním *d'*, *ť* (*d'edina, d'eť*), *ä* nahradzuje *e* (*meso, deveť*), *v* sa vyslovuje ako *f* (*hñef, stofka*), v genitíve množného čísla sa používa prípona *-of* (*stromof, bratof*), neurčitok sloviem má podobu *s i* (*kričiť, vidiť*), v inštrumentáli ženského rodu je typické vynechávanie samohlásky *o* (*s ňu, s peknu d'iefčinu*) a iné. Goralské nárečie sa pomerne výrazne odlišuje od ostatných slovenských nárečí. Okrem slov typických pre poľštinu (napr. *ladna – pekná*) tu nachádzame viaceré charakteristické prvky, ako napr. neurčité dozadu posadené hlásky *y, o*; spoluhlásky *rž* (*gržip*), *rš* (*kršak*); používanie *dž* namiesto *dz* (*džedžina*), *č* namiesto *ť* (*grač*); dvojhláska *ie* sa zamieňa za *ja – bjaly* atď.).

Žánrovú pestrosť piesňovej tradície Kysúc možno uchopiť cez prízmu viacerých kritérií. Z hľadiska pulzácie tempa ide v kysuckom repertoári o piesne spievané pomaly, voľne a piesne v pravidelnom rytme, najmä piesne tanečné. Prvá skupina, skupina ťahavých, metricky neviazaných piesní sa spája s viacerými špecifickými piesňovými žánrami. Spomedzi všetkých možno spomenúť napr. uspávanky alebo hudobne mimoriadne zaujímavé piesne viažuce sa k práci vo voľnej prírode, na lúkach, poliach (piesne č. 9, 18) – trávnicke. Tie spievali ženy.

Druhá skupina, skupina tanečných piesní zastupuje na Kysuciach repertoár všetkých základných typov tradičných tancov na Slovensku,⁴ teda tance obyčajové,⁵ ženské, mužské, párové (pieseň č. 16 k párovému tancu *polka*). Najrozšírenejšími sú spomedzi zdokumentovaných tradičných tancov tance krúživé.⁶ V oblasti z oboch strán Kysuckej vrchoviny ich reprezentuje napr. *starosveckí, kisuckí* alebo *terchofskí čardáš* (piesne č. 4, 5, 8). Spev piesní mal v spomínaných krúživých tancoch svoje dôležité a stabilné miesto. Realizoval sa predovšetkým v pomalých, krokových častiach, keď tanečník/tanečnice zaspievali jednu, dve strofy daného nápevu v miernom tempe, prešlapujúc s partnerkou na mieste vo vzájomnom držaní. Potom nasledovala hra tej istej piesne v rýchлом tempe. Práve vtedy sa prestávalo spievať, nastávalo samotné krútenie, resp. motívicky bohaté „cifrovanie“ tanečníkov. Tieto dve, z hľadiska tempa a spevu odlišné fázy sa následne opakovali.

Medzi mužské, fyzicky pomerne náročné tance s drepovo-skokovou motívikou patrí *odzemok* (nazývaný napr. ako *zbojnicky, jánošíkovskí, valaskí*), ktorý má svoje korene najmä v pastierskej kultúre (pieseň č. 13). Pre ženy sú naopak typické kruhové (kolesové) tance, sústredené prevažne do momentu prestávky tanečných zábav, do svadobného veselí či iných ženských spevných príležitostí. Ženy sa vtedy zvyčajne v tanečnom kroku pochytali v kruhu za ruky a pri tomto *kolesovaní* sa sprievádzali spevom piesní s rozličnou tematikou (pieseň č. 14).

Okrem väzby ľudových piesní k tancu nemožno vynechať ich významnú spätosť s tradičnými zvykmi. Pre uchovanie starších typov nápevov bolo práve ich preporenie s obradmi mimoriadne dôležité, táto väzba pomohla zachovať ich pôvodnú hudobnú stránku niektorých z nich až do súčasnosti.

Najvýznamnejšou udalosťou rodinného obradového cyklu bola svadba. Piesne boli fixované na jej rôzne fázy (významnú úlohu zohrával v takýchto prípadoch samotný text piesne, v ktorom sa tematicky odrážala daná situácia), napr. na moment odobierky nevesty od rodičov, príp. dievok, alebo na fázu cesty na sobáš (pieseň č. 10), k momentu čepčenia nevesty.

Druhú veľkú skupinu obradových piesní tvoria piesne späté s kalendárnymi obyčajami. Ľudové piesne boli súčasťou mnohých kalendárných obradov a zvykov. V zimnom období išlo predovšetkým o vianočné piesne k betlehemským hrám, novoročným vinšom a trojkráľovým pochádzkam, neskôr k fašiangovým sprievodom masiek celou dedinou (pieseň č. 20). Popri jarných chorovodoch s Morenou bolo koncom jari zvykom spievať aj pri stavaní a válaní májov (pieseň č. 7). Počas obradov letného slnovratu sa špecifické piesne spievali najmä pri pálení jánskych vatier. Mnohé z nich boli pomalé, spievane vo voľnom metre (pieseň č. 17).

Piesňový repertoár reflektoval aj už spomínané, na Kysuciach rozšírené remeslá a migráciu za prácou (piesne č. 11, 21, 19). K charakteristickým mužským vokálnym prejavom súvisiacim s prácou patrili tiež

⁴Viac informácií o tradičnej tanečnej kultúre na Slovensku a typologickom rozdelení ľudových tancov čítateľa nájdu v publikácii S. Dúžeka a B. Garaja (2001).

⁵Medzi obyčajové tance patria napr. rôzne tanečné hry uplatňujúce sa pri vyvrcholení svadobného veselí.

⁶Pre lepšie porozumenie je možno vhodné poznamenať, že krúživé tance sa tancujú v páre tak isto ako tance párové. Na rozdiel od nich je však táto vrstva tancov vývojovo omnoho staršia (párové tance zaujali miesto na tanečnej scéne až v prvej polovici 19. storočia), odlišuje sa od párových tancov tanečnou motívikou, akousi vnútornou tanečno-spevackou dramaturgiou, v neposlednom rade aj spôsobom hudobného sprievodu a piesňami, ktoré sa k nim viažu.

pastierske piesne (pieseň č. 13), vo viacerých nápevoch sa odráža aj tematika zbojníctva (pieseň č. 12). Prítomná je aj v baladických piesňach (pieseň č. 2). Na záver musíme spomenúť i piesňový repertoár určený pre deti – uspávanky a detské piesne spievané pri rôznych hrách (pieseň č. 3), ktoré sú z hudobnej stránky dôležitými reprezentantmi najstarších vývojových štádií ľudovej piesne.

Funkčne neviazané piesne sa spievali/jú pri mnohých príležitostiach – pri muzike, na priadkach, na vohľadoch, pri rukovaní regrútov, na rodinných oslavách a pod. Z hľadiska tematiky obsiahnutej v ich textoch možno za všetky uviesť napr. piesne ľubostné, žartovné (pieseň č. 6), regrútske, vojenské, piesne so sociálnou tematikou, dievocké (pieseň č. 14), mládenecké (piesne č. 4, 8). V tejto žánrovej skupine sa nachádza aj skupina piesní o legendárnom terchovskom rodákovi a ľudovom hrdinovi – zbojníckom kapitánovi Jurajovi Jánošíkovi (pieseň č. 12). Známy, povestami opradený príbeh o jeho chytení a líptovskom procese je vyspievajú v najobľúbenejšej zbojníckej balade (pieseň č. 2).

Pre Kysuce, najmä oblasť Kysuckej vrchoviny, je príznačný dvojhlasný spev, ktorý je najčastejšie vedený v paralelných terciách (napr. pieseň č. 10). V niektorých lokalitách, resp. piesňach tento spev ojedinele prechádza do troj- i štvorhlasu (napr. pieseň č. 8). Pri kolektívnom speve obvykle jeden spevák alebo speváčka najskôr predspieva 2 až 4 slabiky z každej novej strofy piesne, po ktorých sa pridávajú ostatní speváci. Muži aj ženy spievajú stále naplno, hrdelne, mužský vokálny prejav sa pohybuje vo veľkých výškach, napriek tomu je jasný a dobre artikulovaný. Osobitým

prvkom piesní funkčne sa viažucich k tancu je ich interpretácia. Najmä v oblasti terchovskej doliny sa často s textom piesne špecificky pracuje. Ako názornú ukážku uvádzame možný priebeh interpretácie piesne *F tem kisuckem meste* k tancu starosvecki *čardáš*. Spevák odspieva verše strofy uvedené pod č. 1. Po následnom prehraní melódie muzikou v rýchlym tempe spevák v opätovnom miernom tempe obvyčajne ešte raz prespevuje tú istú melódiu, avšak s iným textom – dvoma poslednými veršami pôvodnej strofy (uvedená pod č. 2), čím akoby vzniká nová strofa:

1. *F tem kisuckem meste,
bol som ja v harešte,
tak sa mi fsetko zdá,
že tam puojdem ešte.*
2. *Tak sa mi fsetko zdá,
tak sa mi fsetko zdá,
že tam puojdem ešte,
že tam puojdem ešte*

Prednes lúčnych piesní (trávnic) na Kysuciach je vlahlasný, pomalý, ťahavý, čo do istej miery korešponduje s akustickými možnosťami horských oblastí. Tieto piesne sa tak pri speve nesú do diaľky. Charakteristickými súčasťami spevu sú tzv. ujúkania, *glissandá* (napr. piesne č. 8, 18)⁷, dlhé, vydržované tóny, voľne parlandové⁸ úseky, v minulosti aj melodické pokrikovania, ktoré mali dorozumievaciu funkciu.

Melodiku pastierskych piesní zásadne ovplyvnila, na Kysuciach hojne sa vyskytujúca, pastierska hranová bezdiernková píšťala – *koncovka*, ktorá nemá hmatové otvory. Tóny sa pri hre menia striedavým odkrývaním a zakrývaním jej spodného otvoru. Vzhľadom na jeho stavbu možno

⁷ *glissando* – (tal.) kizavo

⁸ *partando* – (tal.) hovorom, približujúci sa hovorenej reči

na tomto nástroji zahrať iba jeden, mimoriadne špecifický rad tónov, ktorý sa líši od prirodzenej durovej stupnice, a to zvýšeným 4. stupňom. Práve toto špecifikum spolu s inými dôležitými faktormi ovplyvnilo melodiku kysuckých ľudových piesní – veľké množstvo z nich má lydickej charakter, t. j. obsahujú spomínaný zvýšený tón.⁹ Všetky tieto piesne zaradujeme z hudobného hľadiska medzi piesne predharmonické, to znamená vývojovo pomerne staré. Horské masívy a doliny s neľahkou komunikačnou dostupnosťou v spojení so sociálnou uzavretosťou málo početných komunit obmedzujúcou širšie nadväzovanie hospodárskych a kultúrno-spoločenských kontaktov totiž mali konzervujúci vplyv na charakter kysuckého hudobného nárečia.

Turiec

Oblasť Turca patrila v minulosti do Turčianskej župy, najmenšej spomedzi uhorských žúp. Dominantou a hlavným faktorom podieľajúcim sa na jej územnom vymedzení je rieka Turiec, okolo ktorej sa tento región rozprestiera. Zo severu región ohraničuje rieka Váh, z juhu hornotrianska oblasť s centrami Prievidzou a Handlovou. Po oboch stranách je región obkolesený fatranskými masívami. Turcom prechádzala významná cesta z juhu Slovenska, ktorá ďalej pokračovala cez Liptov na Oravu a do Poľska. Najvýznamnejšie centrum oblasti je Martin. Sídlo stoličných samosprávnych orgánov bolo až do polovice 18. storočia na hrade Sklabiňa, neskôr bolo presunuté do Martina. Dôležitý bol aj Kláštor pod Znievom – význam-

né rehoľné centrum, kolíska turčianskeho olejkárstva a šafraníctva.

Tradičnú kultúru Turca do veľkej miery ovplyvnila v 13. – 14. storočí zemianska kolonizácia. Početná zemianska vrstva tvorila počas dlhých stáročí významný podiel na celkovej štruktúre obyvateľstva, mala svoje určité kultúrne osobitosti, ktoré sa udržiavali v rámci zemianskych vrstiev po celé generácie. V polovici 14. storočia zasiahla oblasť nemecká kolonizácia.¹⁰

V minulosti patrili k základným zdrojom obživy poľnohospodárstvo a pastierstvo (ovčiarstvo, dobytkárstvo). Nízke výnosy v pestovaní plodín viedli k vzniku doplnkových zamestnaní, z ktorých najvýznamnejšími boli šafraníctvo a olejkárstvo (charakteristické pre viac ako 40 obcí; najvýznamnejšie centrá boli najmä Kláštor pod Znievom, Vrúcko, Necpaly, Slovany, Blatnica, Košťany nad Turcom atď.). Vyžadovali sezónne migrácie nielen po celej monarchii, ale často aj za jej hranice (pieseň č. 31). Pretrvávali miestami ešte aj v 20. storočí, hoci v neskoršom období turčianski podomoví obchodníci ponúkali aj iný tovar (galantériu, drobné domáce výrobky a pod.).

Po vybudovaní košicko-bohumínskej trate v poslednej tretine 19. storočia nastali významné zmeny v spôsobe života v severnej oblasti regiónu. Obce ostatných častí Turca si dlhšie zachovali poľnohospodársko-pastiersky ráz, na juhu bol zas silný kontakt s baníckou kultúrou. Remeslá sa začali rozvíjať hlavne v 19. storočí (modrotlačiarstvo, kožušníctvo, plátenníctvo, súkenníctvo, drevo spracujúce odvetvia).

⁹ Ako príklad možno uviesť pieseň č. 14, kde sa spomínaný tón (v tomto prípade tón gis1) nachádza v 1., 5. a 8. takte.

¹⁰ Nemecký živel bol v Turci veľmi silný, ešte na začiatku 20. storočia tu bolo viac ako 20 % obyvateľstva hlásiace sa k tomuto etniku (najmä južné a juhozápadné oblasti Turca – Horná a Dolná Štubňa, Vrúcko, Cremošné, Turček).

Faktory ako zemanstvo, nemecká kolonizácia, migrácie veľkého množstva podomových predajcov, ale koniec koncov aj evanjelická konfesia prispeli k skorému zániku tradičných javov každodennej kultúry regiónu (v porovnaní s okolitými regiónmi), vymiznutiu archaickejších foriem vo všetkých sférach života (napr. odevu, ale aj piesňového, hudobného, tanečného repertoáru a pod.).

Turčianske nárečia sa stali základom kodifikácie spisovnej slovenčiny, zo všetkých slovenských nárečí sa najviac zhodujú so spisovnou normou, ale aj so stredoslovenskými nárečiami. Charakteristické je mäkké vyslovovanie *de, te ne, le*. Sever Turca vykazuje zhodnosť s dolnooravskými a dolnoľiptovskými nárečiami. V Turci je výrazne zastúpená výslovnosť *ä* (napr. *bláčia*, ale aj výrazy typu *tebä, kámeň*) a frekventovanejší výskyt dvojhĺasky *ie* (*dobrieho, peknieho*, ale aj *letnieho, v časiech* a pod.). V turčianskych nárečiach sa vyskytujú aj tvary ako *dobruo, peknuo, d'iouča* či nahrádzanie *u za ĺ*, najmä v slovesách (*robiu, nosiu*).

V prvkoch tradičnej ľudovej kultúry, teda aj folklóru v severnom Turci existujú výrazné zhody a príbuznosť s materiálom dolnej Oravy a dolného Liptova. Podobnosť spôsobuje nielen geografická blízkosť, ale aj rovnaké prírodné pomery a z nich vyplývajúci roľnícko-pastiersky spôsob života.

V kontexte s uvedeným tu nachádzame piesňové útvary ako uspávanky, trávnice, drevorubačské piesne, valasko-pastierske piesne (piesne č. 27, 29), kosecké piesne (pieseň č. 35), ale aj piesne viažuce sa k fašiangovému obdobiu (pieseň č. 24). K významným žánrovým skupinám regiónu patria ďalej piesne spojené s obradovým cyklom (piesne č. 25, 28) a jánske piesne. Veľké zastúpenie majú ľúbostné a žartov-

né piesne (napr. pieseň č. 22). Juh Turca vykazuje príbuznosť s hornonitrianskym hudobným nárečím, čo sa prejavuje aj v žánrovej skladbe piesňového repertoáru. Ten je, v porovnaní s ostatnými usernameami, bohatší o žatevné či dožinkové piesne. Piesňová tradícia južnej časti regiónu v blízkosti hornonitrianskych banských centier (Prievidza, Handlová) sa vyznačuje prvkami baníckeho spôsobu života, a teda aj baníckeho folklóru. Vďaka významnému kultúrno-politickému centru v Martine sú pre Turiec charakteristické vlastenecké, národnobuditeľské piesne, ktoré sa spravidla spievali na staršie nápevy, avšak s novými, aktuálnejšími usernameami.

Turčiansky región je z hľadiska hudobno-tanečných tradícií zastúpený v literatúre veľmi skromne. V reprezentatívnych prehľadoch takéhoto materiálu buď úplne absentuje, alebo v porovnaní s inými usernameami sa spomína len okrajovo.¹¹ V odbornej literatúre sú doložené tance novšieho charakteru ako *valčík, polka, mazúrka, čardáš, fox* a i. Uvádžajú sa aj príklady tancov z Valče ako *bozkávaci ručníčkový, štvorylkový patekát s odzemkovým záverom, kožuškový v trojiciach, dovôkola*, v Bystrici *kožuškový*, v Blatnici *šatôčkový, čardáš*, v Mošovciach *štvorylka, valčík, polka*, v Dubovom *ručničkový, čardáš, tri polka*, ďalej tance ako *vankuškový* alebo *poduškový*, rôzne tanečné hry, čardáše.

V prípade otázky viachlasného spevu možno konštatovať, že v Turci nebol zaznamenaný viachlasný spôsob interpretácie piesní. Pri piesňach spievaných tradične bez hudobného sprievodu, podobne ako v iných usernameoch, je typická funkcia predspeváka, ktorý spev začína predspevom niekoľkých slabík, resp. prvého verša piesne, po ktorom sa pripájajú ostatní speváci.

¹¹ Porovnaj napr. s publikáciou Mázorová, M. – Ondrejka, K. (1991) alebo Zálešák, C. (1964).

Orava

Región sa nachádza na severozápade Slovenska, medzi Kysucami, Turcom a Liptovom, v povodí rovnomennej rieky. Geograficky ho rámcujú južne ležiace Chočské vrchy, na severe Oravské Beskydy a na východe Západné Tatry. Výrazný morfológický charakter územia sa podpísal pod pomerne stabilné územnosprávne členenie, ktoré sa takmer zhoduje s hranicami pôvodnej Oravskej župy. Keďže bezprostredne susedí s Poľskom, viedla touto oblasťou významná obchodná cesta.

Valaská kolonizácia zasiahla územie regiónu na začiatku 16. storočia. Sformovala, resp. upevnila špecifickú formu pastiersko-roľníckeho hospodárstva v regióne. Doplnkovým spôsobom obživy obyvateľov Oravy bol preto okrem poľnohospodárstva najmä chov dobytka a oviec. Niektorí sa venovali aj remeselnej alebo domácej výrobe. Regionálny rámec presiahli výroba a predaj plátan, ako aj spracovanie kameňa a dreva.

Etnická štruktúra prevažne slovenskej Oravy bola v minulosti obohatená predovšetkým goralským obyvateľstvom, ktoré v minulosti osídliť jej severné časti (napr. obce Suchá Hora, Hladovka, Rabčice, Rabča, Oravská Polhora, Sihelné, Oravské Veselé, Mutné, Novot', Zakamenné, Oravská Lesná). Práve táto etnická skupina dotvorila finálny, mimoriadne pestrý kolorit regionálnej tradičnej kultúry.

Nárečie oravského regiónu nie je homogénne. Identifikujeme nárečia dolnooravské, stredooravské a hornooravské, v najsevernejších obciach nárečie goralské. Pre dolnooravské nárečia je okrem nahrádzania spoluhlásky *l* v slovesách hláskou *u* (*bou, robíua*) charakteristická najmä veľká frekvencia hlások *ä* v ďalších slovách (*jáma, ľaví, dätel'ina, táški, täpnúť*). V týchto nárečiach sa vyskytuje aj dlhé

ä v slovách ako *pamätka, väc, pätok, porädok, oňi robä* a i. (okrem Oravy je táto hláska známa iba v časti Gemera). Na strednej Orave sa v takýchto prípadoch vyslovuje *e* (*meso, pétok, oňi robé*). V niekoľkých obciach hornej Oravy sa, naopak, udomácnila výslovnosť typu *mjaso, pjátek, oňi robjá*. Goralské nárečia sa vyskytujú v západnej a severnej časti hornej Oravy.

Prírodné činitele a kultúrno-hospodársky vývoj mali skôr konzervujúci vplyv na charakter oravského hudobného dialektu, vďaka čomu sa nám do súčasnosti zachovali viaceré unikátne prvky tradičnej hudobnej kultúry. Nielen bohatstvo predharmonických štýlových vrstiev piesní, ale aj archaický typ sláčikových hudieb v oblasti Oravských Beskyd a Skorušinských vrchov, ktorý nájdeme v podobnom zložení už len na susedných Kysuciach, príp. v goralskej oblasti v spišskom Zamagurí.

V súvislosti s funkčnou väzbou piesní na obradové príležitosti sme už zdôraznili, že pre uchovanie starších typov nápevov bolo ich prepojenie s obradmi dôležité, a to sa týka nielen ich hudobnej stránky, ale aj ich textov. Zo svadobných piesní sme vybrali pieseň č. 55, ktorá bola funkčne spätá s momentom odobierky nevesty od rodičov, a pieseň č. 38, ktorá sa spievala cestou na sobáš, príp. počas samotného svadobného veselí. Piesne výročného zvykoslovíia prislúchajú z hudobného hľadiska často k starým vrstvám predharmonického charakteru. Piesne tejto veľkej typologickej skupiny sú v spevníku reprezentované jánskou piesňou (pieseň č. 40). Ide o nápev ľahavej, rytmicky voľnej interpretácie, ktorý bol súčasťou obradov letného slnovratu – pálenia jánskych ohňov. Z piesní viažucích sa k práci sú pre oblasť Oravy typické lúčne piesne, trávničky. Tie spievali ženy

vo voľnej prírode, cestou na lúky, do lesa, pri práci na poliach (pieseň č. 49). K charakteristickým mužským vokálnym prejavom súvisiacim s prácou patrili pastierske piesne (piesne č. 42, 48).

Pri rôznych príležitostiach – pri muzike, na priadkach, vohladoch, pri rukovaní regrútov, na rodinných oslavách a pod. – sa spievali ostatné, funkčne neviazané piesne rôznej hudobnej povahy. Určujúcim znakom pri ich rozlišovaní je okrem hudobno-štruktúrálnej stránky práve tematika dominujúca v ich textoch. Najrozšírenejšie sú v tomto prípade piesne ľúbostné (pieseň č. 46), žartovné (pieseň č. 47), regrútske, vojenské, piesne so sociálnou tematikou (piesne č. 41, 51), záletnícke (pieseň č. 39) atď. Príkladom toho, že v tradičnom repertoári možno nájsť aj piesne, ktorých autora poznáme, je komponovaná, v goralskej časti Oravy mimoriadne populárna pieseň *Goraltu, ci či ňe žal*, ktorá vo vidieckom prostredí úplne zľudovela (autorom textu je básnik Michal Baľuckí, autorom melódie Władysław Żeleński, niektoré pramene uvádzajú ako autora hudby Michala Świerzyńskiego). V jej texte sa zrkadlia silné lokálne povedomie a nostalgia spojená s horským („horalským“) spôsobom života.

Tak ako na celom území Slovenska, aj na Orave je tanečná funkcionálna neodmysliteľným aspektom ľudovej piesňovej kultúry. Veľká skupina piesní s pravidelným metrom sa totiž viaže k tancom, najmä k tzv. krútvým tancom starého štý-

lu. Tie sú v regióne rozšírené pod rôznymi lokálnymi názvami. V goralských obciach Sihelné a Oravská Polhora bol známy krútvivý tanec *šuchana*, resp. *obrtok* (pieseň č. 45), podobným tancom je v Zuberici *prostá* a v Žaškove sa, naopak, tancoval rýchly *čardáš* (pieseň č. 38). Pre *goralský tanec*, známy najmä v Hladovke a Suchej Hore, je zaujímavá jeho ustálená forma s tromi časťami relatívne pevného poradia.¹² Veľmi populárnymi párovými tancami na Orave sú polky (piesne č. 36, 49). Vo viacerých lokalitách nachádzame polky, ktoré majú mnoho spoločných znakov so spomínanými krútvivými tancami.

Pod silným vplyvom pastierskej kultúry nachádzame v tanečnom repertoári Oravy taktiež charakteristické mužské pastierske tance – tzv. odzemky (v regióne majú rôzne lokálne pomenovania, napr. *zbujeckí*, alebo *hajduk*). V piesňovom výbere uvádzame aj pieseň k ženskému tancu – *kolesu* (pieseň č. 44). Obyčajové tance zastupuje v spevníku nápev k tanečnej hre uplatňujúcej sa pri vyvrcholení svadobného veselí – k *ručníkovému tancu* (pieseň č. 52).¹³

Na Orave sa v minulosti spievalo jednohlasne, viachlasný spev sa vyskytoval predovšetkým v severných, goralských oblastiach. Pri skupinovom speve začínal jeden spevák predspevom. Po odspievaní určitého počtu slabík, resp. prvého verša piesne sa k nemu potom pridali ostatní. Spev spodného hlasu v terciovej vzdiale-

¹² Prvá časť je tzv. *ozvodna/ozvodny*. Na jej začiatku zaspieva tanečník niektorú z piesní (pieseň č. 54). Po nej pravidla vždy nasleduje tzv. *kfesany* či *do kfesania*, charakteristický špecifickou pohybovou motivikou, mimoriadne tesne spätou s melodicko-harmonickým priebehom piesne, na ktorú sa *kfesany* práve tancuje. S jedným z druhov *kfesaného* sa spája konkrétna pieseň rozšírená vo viacerých obciach goralskej oblasti Oravy, tzv. *vjecna* (pieseň č. 43). Zvolanie *zeľóna* (ide o špecifický piesňový nápev) je signálom na ukončenie tejto „tanečnej suity“. (Keďže predošlý opis je do istej miery značným zovšeobecnením, odporúčame obrátiť sa na niektorú z publikácií venovaných slovenským ľudovým tancom.)

¹³ Ide o tanec, keď tanečníci, držiac sa za ruky, vytvorí koleso. Tanečnica chodí s ručníkom po kruhu, vyberie si mládenca, dotkne sa ho ručníkom, ktorý potom prestrie v strede na zem. Oba si naň kľaknú, pobožkajú sa a hneď nato spolu tancujú krútvivý tanec. Celý proces sa potom cyklicky opakuje s vybraným tanečníkom/tanečnicou.

nosti voči hlasu vedúcemu vytváral dvojhlas (pieseň č. 42), v niektorých prípadoch v záveroch melodických fráz až trojhlas (pieseň č. 41).

Pre prednes lúčnych piesní (trávnic) na Orave platí podobne ako na Kysuciach či v Liptove, že je pomalý, ťahavý (v mnohých lokalitách hornej Oravy viachlasný). Opäť platí, že pri tomto žánri piesní sa využívali charakteristické prvky ako ujúkania, glissandá (pieseň č. 40) a melodické pokrikovania. Vplyv pastierskej kultúry na Orave sa prejavil v inštrumentálnej tradičnej hudbe početným výskytom aerofonických nástrojov. Niektoré z nich pomohli svojimi tónotvornými možnosťami zachovať špecifiká v melodike oravských pastierskych piesní.¹⁴

Liptov

Oblasť sa nachádza na severe stredného Slovenska, v údolí horného toku rieky Váh – v Liptovskej kotline. Zo severu a z juhu je ohraničená tatranskými masívmi. V minulosti bola súčasťou Liptovskej župy. Súčasnými najvýznamnejšími centrami Liptova sú Ružomberok a Liptovský Mikuláš, v dávnejšej minulosti to boli najmä hradišká, pod ktorých správu patrili jednotlivé obce (Liptov, Likava, Liptovský Hrádok). Veľká časť liptovských lokalít vznikla na valaskom alebo šoltýskom práve.

Okrem poľnohospodárstva boli dôležitými zdrojmi obživy miestneho obyvateľstva dobytkárstvo, ovčiarstvo a celý rad doplnkových zamestnaní. Z nich medzi najvýznamnejšie patrili ťažba a spracovanie dreva, jeho distribúcia do celej monarchie vo forme pozvoňctva či furmanstva. Už

od 13. storočia sa v oblasti transportu dreva, ale aj iného tovaru na niekoľko storočí stalo dôležitým pltníctvo. To začalo upadať až sprevádzkovaním košicko-bohumínskej železnice. Napriek tomu preživalo v obmedzenej miere ešte do tridsiatych rokov 20. storočia a zanechalo svoj odkaz v mnohých obyčajach a ľudových piesňach Liptova (pieseň č. 74).

Podobne ako viaceré ďalšie regióny severného Slovenska, aj Liptov významne zasiahla vlna valaskej kolonizácie. Valaský živel kultúrne prevrstvil viaceré lokality tohto regiónu. Okrem vplyvov nemeckej a valaskej kolonizácie mali na kultúrnom vývine Liptova podiel aj goralskí osadníci, ktorí kolonizovali lokality Veľké a Malé Borové, Huty, ďalej obce dolného Liptova (Liptovská Lúžna, Liptovská Osada, Liptovské Revúce), v hornom Liptove Liptovskú Tepličku, čo je dodnes evidentné nielen v tradičnej kultúre týchto obcí, ale aj v osobitosti nárečového prejavu (napr. piesne č. 73, 77).

Tematika obsiahnutá v textoch liptovských ľudových piesní odráža pomerne široké spektrum tém, ktoré úzko súvisia so spoločenským dňaním v regióne. Preto istá skupina piesní reflektuje napr. problematiku emigrácie do zámoria či západnej Európy, ktorá zasiahla aj obyvateľstvo Liptova, a to na konci 19. a na začiatku 20. storočia (piesne č. 65, 69). Ďalšou zaujímavou témou predovšetkým piesní horného Liptova sú povolania ako murárstvo a jemu príbuzné tesárstvo (Hybe, Pribylina, Bobrovec, Vavrišovo, L. Peter a i.), ktoré zažili rozkvet hlavne v 19. storočí (pieseň č. 67).¹⁵ Spomenuté obce, spolu s Partizánskou Ľupčou, mali v minu-

¹⁴ V ich melódiách nachádzame zvýšenú kvartu, zvýšený 4. stupeň tónového radu (napr. pieseň č. 43, takt č. 5 a 9). Predovšetkým v goralskej oblasti nachádzame piesne tzv. podhalaskej tonality so zväčšenou kvartou a malou septimou.

¹⁵ Okrem piesní zanechalo murárstvo odkaz aj v tanečnej kultúre. V Bobrovci bol napr. zaznamenaný murársky tanec, tzv. *vankiškovec*.

losti charakter mestečiek s výrazne rozvínutou remeselnou výrobou a cechovým životom (išlo napr. o cechy murárske, tesárske, v Bobrovcí bol v 18. storočí dokonca doložený unikátny hudobnícky cech).

K charakteristickým znakom nárečových prejavov obcí v okolí Ružomberka patrí tvrdá výslovnosť *d', ĺ, ň, l'* (napr. Likavka, Lúčky, Biely Potok, Hubová atď.), naproti tomu pre obce kolonizované goralmi je charakteristická mäkká výslovnosť (Huty, Veľké a Malé Borové, Liptovská Lúžna, Liptovská Teplička). Mäkká výslovnosť je ďalej typická pre obce strednej časti Liptova, dialekt v lokalitách horného Liptova sa opäť vyznačuje tvrdou výslovnosťou týchto hlások. Nárečové prejavy obcí osídlených goralskými obyvateľmi sú poznačené vplyvom poľských nárečí, ale aj tie sa v rámci Liptova diferencujú. V lip-tovských nárečiach sa ďalej vyskytuje výslovnosť *ä* namiesto *a*, prítomná aj v dolnooravských nárečiach. Ide o jav typický len pre obce západného Liptova, hraničiace s Oravou, dokonca napr. v Hubovej sa *ä* nahrádzalo za *a* vo všetkých slovách po obojakých spoluhláskach (*sä, zasä, kräjsie*), dokonca aj ako dlhé *ä* (*hucová, požehnanä*). V prepisoch piesňových textov poukazujeme na jeho prítomnosť pod čiarou: *ä* (pieseň č. 75). Pre celý Liptov sú charakteristické zakončenia slovu typu *peknuo, dobroo*, ako aj zámena spisovného *l* samohláskou *u* (napr. v slovách *dau, robiu*). Obce horného Liptova sa vyznačujú aj nahrádzaním *u* za *l* (napr. *suantina, neučiu*). Pre Východnú a Štrbu je typická zámena *ť, d'* za *dz, c* (*dziefka, kudzel*), podobne ako vo východoslovenských nárečiach, pre Važec je v tomto prípade charakteristické tvrdé *d, t* (*diefka, kudeľ*). Ďalšou z osobitostí Važca je nahrá-

dzenie *dä, tä, ňä* zneniami *dia, tia, nia* (koňa – *konia*). Pre tieto obce horného Liptova je charakteristická aj strata kvantítity samohlások – opäť jav typický pre východoslovenské nárečia.

Vďaka spomínanému výraznému roľnícko-pastierskemu charakteru oblasti v piesňovej tradícii najviac dominovali piesne roľníckej a pastierskej kultúry s ich charakteristickými hudobnými znakmi.¹⁶

Z kalendárnej obyčajovej tradície sú v celom Liptove doložené archaické piesňové prejavy spojené s vynášaním *Moreny* (pieseň č. 56) alebo mužskej figuríny – *Dedka*, s jarnými hrami, gregoráciami, blažejáciami, podnes v dolnom Liptove živými fašiangovými obchádzkami mladencov nazývanými *bursa* (pieseň č. 59), so stavaním májov, jánskymi, ondrejskými obyčajami (pieseň č. 78) či vianočnými hrami a obchádzkami (*chodenie s hadom, chodenie s belčovníkom, betlehemské hry*). K najtypickejším a najosobitejším piesňovým prejavom Liptova však patria trávniče, uspávanky, svadobné a krstinové piesne. Pre nápevy spievané vo voľnej prírode sú okrem toho charakteristické tzv. prevolávačky na lúkach (ženské aj mužské) či rôzne ujúkania. Od 18. storočia sa tu rozvíjali piesne so zbojníckou tematikou (pieseň č. 60).

Liptovský tanečný piesňový repertoár tvorí ďalšiu veľkú skupinu nápevov, ktorých bohatosť vyplýva z pestrosti regionálnej tanečnej tradície.¹⁷ Tvoria ju najmä tance krúťivé, a to v miernom a rýchlom, skočnom tempe. Ďalej sú to mužské, ale aj spoločné *verbunky*, ženské *chorovody, chorovodné hry* (pieseň č. 77) a *kolesové tance*. S valaskou kultúrou súvisia mužské *medvedie tance, odzemky, hajduchy* a ich

¹⁶ V tomto prípade sa odvolávame na konkrétne hudobnoštýlové vrstvy slovenských ľudových piesní.

¹⁷ Porovnaj s typologickým členením ľudových tancov v publikácii S. Dúžeka a B. Garaja (2001).

ženské pendanty – *cipovičky* a *cindrušky* (pieseň č. 62).

Spomínané krúživé tance reprezentuje napr. tanec *do krutu* z oblasti horného Liptova, tancovaný v trojici, kolesové tance žien a dievok (tanec *čuchom* – pieseň č. 61) či rýchle krúživé tance – *o sebe*, *šikovná*, *do skoku* (piesne č. 58, 72, 79). Z viacerých lokálít máme doložené tzv. *zajačie tance*¹⁸ (pieseň č. 70). Významné zastúpenie mali aj obradové tance, napr. svadobné *tráčky*,¹⁹ rozšírené v celom dolnom Liptove (pieseň č. 75), *kohútie*, *medvedie tance*, ale aj novšie tanečné vrstvy ako spomínané *verbunky* a *čardáše*. V porovnaní s inými regiónmi máme pomerne dosť záznamov z oblasti detských hier a tancov. V tomto spevníku ich reprezentuje pieseň č. 57.

Mnoho faktorov, medzi inými aj pracovná migrácia obyvateľov, podporilo v Liptove prúvenie novších tanečných typov do miestneho repertoáru. Išlo napr. o štvorylky, polky, mazúrky, valčičky, množstvo rôznych strofických tancov a najmladšie zo zľudovelých, tance *šimi* a *fox*. Takouto oblasťou je najmä stredný a horný Liptov, v spevníku reprezentuje nápevy späť s touto skupinou tancov pieseň k remeselníckemu tancu (pieseň č. 67).

Z interpretačného hľadiska je zaujímavý viachlasný prejav typický pre horný Liptov (Východná, Važec, Štrba, ale aj Liptovská Teplička) naplno a v najväčšej šírke sa prejavujúci najmä v trávnicových, lúčnych, svadobných, chorovodných piesňach,

v jednoduchšej podobe sa objavuje aj v tanečných piesňach. Jeho spôsob vedenia je založený na terciovom paralelizme (pieseň č. 61),²⁰ pričom trojhlas sa vyskytuje najmä v predposlednom takte, na koncoch melodických fráz (pieseň č. 62). Prvý, vrchný hlas je hlas základný, pod ním sú radené druhý, tretí, resp. zriedkavejšie aj štvrtý hlas (najmä vo Važci). Každú kolektívne spievanú pieseň začína predspevák (-čka), po predspevaní verša, resp. jeho časti sa pripájajú ostatní. Pri viachlasnom speve najväčší počet spevákov spieva vrchný – základný hlas, druhý približne štvrtina, tretí spravidla jedna, dve speváčky (speváci).²¹

Viachlas sa smerom na západ od Hybe nevyskytoval. Niektoré zdroje uvádzajú, že trávnic v Liptovských Sliačoch ženy spievali dvojhlasne, možno sa však domnievať, že tento jav je výsledkom pôsobenia folklórneho hnutia, v súvislosti s ktorým sliačanske ženy neraz práve kopírovali hornoliptovský typ viachlasu podľa vzoru tamojších folklórnych telies.

Pri speve detského repertoáru možno ho obohatiť nie ani tak viachlasnou interpretáciou ako napr. sprievodnou hrou na rôznych detských hudobných nástrojoch a zvukových hračkách. V tradičnom prostredí sa totiž nevyskytovali len hudobné nástroje určené „dospelým“ muzikantom. Mimoriadne zaujímavú skupinu slovenského hudobného inštrumentára tvoria detské hudobné nástroje (medzi nimi nachádzame aj zmenšené imitácie

¹⁸ *Zajačí tanec* – tanec súťaživeho charakteru vyžadujúci určité tanečnicke zručnosti. Základnými motívmi sú omeny zračiacich a skočných motívov nad prekriženými palicami. Predvádzali ho ženy, dievky, najčastejšie na priadkach, ale aj mládenci, muži či deti vo forme hry na líuke.

¹⁹ *Tráčky* – obradný tanec svadobčanov tancovaný v dolnom Liptove okolo stola so sviečkami v rukách.

²⁰ Terciový paralelizmus – ide o paralelné vedenie spodného hlasu vo vzdialenosti tercie od hlasu základného.

²¹ Ide o výsostne orientačné počtové rozdelenie spevákov medzi jednotlivé hlasy. Touto informáciou chceme naznačiť predovšetkým to, že speváci sa medzi jednotlivé hlasy nerozdeľovali rovnomerne, ale skôr vo výraznom nepomere v prospech základného hlasu. Takúto tendenciu pozorujeme aj v ďalších regiónoch Slovenska s viachlasnou tradíciou.

hudobných nástrojov), ktoré boli v minulosti dôležitým medzičlánkom medzi detským hraním sa a skutočnou hrou.

Z územia celého Slovenska máme doložené napr. detské cimbalčeky, detské husličky, citary, kovové a drevené chrastidlá, zvonce, rapkáče a pod. Tieto hudobné a zvukové nástroje (aj napr. kamienky, drevené paličky) možno využívať aj

v dnešnej školskej praxi, najmä v piesňach spojených s jarným obradovým cyklom a detskými hrami, pri vianočných piesňach možno použiť napr. zvonce. Vhodným nástrojom, ktorý zvládnu aj deti, sú šesťdierkové pastierske píšťalky, využívajúce sa pri pastierskych a zbojníc-kých témach alebo jednoduchých detských piesňach.

Použitá a odporúčaná literatúra

Zoznam publikácií použitých pri tvorbe kapitoly Niekoľko slov o ľudovej piesni

- Bartók, B.: Slovenské ľudové piesne 3. Bratislava 2009.
 Blaho, J.: Záhorácke pjesničky. Bratislava 1948 – 1986.
 Burlasová, S.: Ej, prišli sme, prišli sme na pole družstevné. Bratislava 1980.
 Burlasová, S.: Ľudová pieseň na Horehroní. Bratislava 1987.
 Burlasová, S.: Vojenské a regrútske piesne. Bratislava 1991.
 Elscheková, A., Elschek, O.: Úvod do štúdia slovenskej ľudovej hudby. Bratislava 2005.
 Galko, L. (zost.): Slovenské spevy I – VII. Bratislava 1972 – 1989.
 Jágerová, A. (zost.): Škola ľudového spevu II. Zvolen 2002.
 Plicka, K.: Eva Studeničová spieva. Martin 1984.
 Urbancová, V.: Ľúčne piesne – trávničky. Bratislava 2005.

Ďalej uvádzame publikácie, ktoré sme použili pri tvorbe textu regionálne zameranej kapitoly. Okrem spomenutých prameňov obsahuje zoznam literatúry bibliografické údaje publikácií venovaných problematike folklóru, ľudovej piesni alebo charakteru tradičnej kultúry a speváckej tradícii priamo na Kysuciach, v Turci, na Orave a v Liptove.

Publikácie zamerané na problematiku hudobného folklóru a ľudovej piesne

- Dúžek, S., Garaj, B.: Slovenské ľudové tance a hudba na sklonku 20. storočia. Bratislava 2001.
 Elschek, O.: (heslá) Etnomuzikológia, Hudobná folkloristika, Ľudová pieseň, Nástrojová hudba, Tanečná hudba.
 In: Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska I, II. Bratislava 1995.
 Elscheková, A., Elschek, O.: Slovenské ľudové piesne a nástrojová hudba. Antológia. Bratislava 1982.
 Elscheková, A., Elschek, O.: Úvod do štúdia slovenskej ľudovej hudby. Bratislava 2005.
 Jágerová, A. (zost.): Škola ľudového spevu I. Zvolen 2001.
 Jágerová, A. (zost.): Škola ľudového spevu II. Zvolen 2002.

Kresánek, J.: Slovenská ľudová pieseň zo stanoviska hudobného. 1. časť.
Bratislava 1951.

Leng, L.: Náuka o slovenskom hudobnom folklóre. Bratislava 1977.

Leng, L.: Slovenský hudobný folklór. Bratislava 1961.

Leng, L., Móži, A.: Náuka o slovenskom hudobnom folklóre. Bratislava 1977.

Publikácie venované kultúrno-historickým kontextom vývoja regiónov a pramene piesňového repertoáru

Bel, M.: Turčianska stolica. Martin 1989.

Beňušková, Z. a kol.: Tradičná kultúra regiónov Slovenska.

Prehľad charakteristických znakov. Bratislava 1998.

Czupra, J.: Ľudové piesne z Liptova a Oravy. Martin 1958.

Demo, O.: Vianočné ľudové koledy, vinše a hry. Martin 1997.

Demo, O.: Z klenotnice slovenských ľudových piesní. Bratislava 1981.

Elscheková, A.: Slovenské ľudové spevy. Bratislava 1995.

Elschek, O., Elscheková, A.: Slovenská ľudová pieseň a nástrojová hudba.

Antológia. Bratislava 1982.

Feglová, V.: Šťastie, zdravie, pokoj svatý... alebo Vianoce na Slovensku. Bratislava 2008.

Galko, L. (zost.): Slovenské spevy (7 zv.). Bratislava 1972 – 1989.

Hroziččík, J.: Turčianski olejkári a šafraníci. Bratislava 1981.

Huska, A. M.: Slovenskí pltníci. Martin 1972.

Huska, A. M.: Liptovskí murári. L. Mikuláš 1968.

Jurči, M.: Pamjyntaj goraju. Hladovka 1996.

Kol. autorov: Slovenské ľudové tance. Bratislava 1991.

Krekovičová, E.: Slovenské koledy. Bratislava 1992.

Kužma, P.: Piesne Kysúc. Čadca 2004.

Kysuce. Panoráma ľudovej hudobnej kultúry (LP). Bratislava 1992.

Leng, L.: Slovenské hudobné nárečia. Bratislava 1993.

Liptov. Panoráma ľudovej piesňovej a hudobnej kultúry (LP). Bratislava 1982.

Mázorová, M., Ondrejka, K. a kol.: Slovenské ľudové tance. Bratislava – SPN, 1991.

Mucha, E.: Terchová, Terchová – piesne z Jánošíkovho kraja. Bratislava 1998.

Okál, K.: Svadobné tradície v Hubovej.

In: Liptov 9. Vlastivedný zborník. Martin 1987, 225 – 256.

Olejník, J.: Ľud pod Tatrami. Martin 1978.

Orava. Panoráma ľudovej hudobnej kultúry (LP). Bratislava 1978.

Pančuhová, E., Mintálová, Z. a kol.: Z ľudovej kultúry Turca. Martin 2004.

Plicka, K.: Slovenský spevník I. Bratislava 1961.

Poloczek, F. (zost.): Slovenské ľudové piesne (4 zv.). Bratislava 1951 – 1964.

Štolc, J.: Slovenská dialektológia. Bratislava 1994.

Tonkovič, P.: Spevy z Oravy. Martin 1954.

Tuma, D., Tumová, E. (zost.): Spevník slovenských ľudových piesní 1. Rozmarín.

Martin 2000. (Pozn. red.: zbierka ľudových piesní z Turca.)

Žudel, J.: Stolice na Slovensku. Bratislava 1984.

V notových zápisoch piesní v tomto spevníčku sa používajú rozličné grafické označenia a symboly. Niektoré z nich si vysvetlíme, aby boli zrozumiteľnejšie a ľahšie sa s piesňami pracovalo.

$\text{♩} = 120$ *rezko* označenie tempa, ktorým sa vyjadruje rýchlosť, akou je vhodné danú pieseň interpretovať. Číslo uvedené za štvrtovou notou naznačuje, koľko nôt tejto dĺžky sa v rámci melódie danej piesne doslova „zmesť“ do časového intervalu jednej minúty (čím je číslo väčšie, tým sa pieseň spieva rýchlejšie). Číselné označenie dopĺňa slovné vyjadrenie tempa, resp. charakteru prednesu

$(\text{♩} = 88)$ *voľne, pomaly* číselné tempové označenie v zátvorke pomáha určiť orientačnú dĺžku jednej štvrtovej hodnoty, hoci tá môže v piesni, v rámci naznačeného „voľného“ prednesu, do istej miery kolísat

3. sfa. tretia strofa

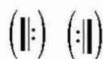
čiarka nad taktovou čiarou naznačuje, že pri interpretácii piesne je na danom mieste vhodné vsunúť do melódie malú pauzu

koruna, fermáta; uvedená značka pomerne výrazne predlžuje tón, nad ktorým je umiestnená

fermáta v zátvorke sa uvádza v prípadoch, keď možno tanečnú pieseň spievať aj pomaly, vo voľnom tempe. Práve tento znak poukazuje na miesta, resp. tóny, ktoré je vhodné v prípade pomalej interpretácie piesne predĺžiť

opakovacie znamienka v zátvorkách uvedené nad istou taktovou čiarou v notovom zápise naznačujú, že takty nachádzajúce sa medzi nimi sa v niektorej strofe zopakujú, zátvorky však pripomínajú, že sa tak deje len v niektorých prípadoch

hój.

klesajúca čiara za notou naznačuje, že výška tónu počas spevu k záveru plynulo klesá

stúpajúca čiara pred notou naznačuje, že sa tón začína spievať trochu nižšie, ako vyžaduje notový zápis, a hneď po jeho začiatku sa plynulo doladzuje na notáciu naznačenú výšku (to všetko bez zmeny požadovanej dĺžky tónu)

Oj, sčú-ňi

va - la.

čiara medzi notami naznačuje, že prechod medzi tónmi nie je formou skoku, resp. kroku z jedného na druhý, ale je plynulo vysypávaný formou stúpania alebo klesania výšky prvého tónu smerom k tónu druhému

1)

samostatné menšie takty umiestnené pod notovým zápisom piesne naznačujú, že v danej lokalite je známych viacero piesňových variantov, alebo, že sa pieseň môže spievať viacerými spôsobmi. Tento rozdiel v melódii je znázornený v danom samostatnom takte. Číslo pre neho určené poukazuje na miesto v zápise piesne, na ktoré sa daná zmena viaže (pieseň č. 43)

noty s malými hlavičkami a s nôžkami rovnakého smeru znázorňujú druhý hlas k danej melódii

v tomto prípade nachádzame v nasledujúcich strofách na danom mieste iba rytmický variant taktového motívu prvej strofy. Pri interpretácii danej strofy spievame namiesto polovej noty dve štvrtové noty tej istej výšky

G veľké písmeno znamená durový kvintakord

g malé písmeno znamená molový kvintakord

G⁷ veľké písmeno s číslom 7 znamená dominantný septakord

Gzm veľké písmeno + písmená „zm“ znamenajú zmenšený kvintakord

G/E⁷ lomka medzi akordickými značkami vyjadruje, že na danom mieste

si možno vybrať medzi dvomi rôznymi akordmi

E/A v terchovských piesňach sa písmená oddeľujú lomkou v prípade, keď prvé písmeno určuje basový tón a písmeno za lomkou štruktúru tónov nosného akordu. Tento prípad vyplýva z miestnej hernej praxe, v ktorej sa dodnes zachovali špecifické harmonické postupy pri riešení hudobného sprievodu

KYSUCE

Belá
 Čierne
 Dolný Vadičov
 Dunajov
 Horný Kelčov
 Horný Vadičov
 Krasňany
 Krásno nad Kysucou
 Kysucký Lieskovec
 Lodno
 Ochodnica
 Riečnica
 Skalité
 Staškov
 Stráža
 Svrčinovec
 Terchová
 Vysoká nad Kysucou
 Zborov nad Bystricou

TURIEC

Blatnica
 Košťany nad Turcom
 Krpeľany
 Podhradie
 Sklabiňa
 Sučany

ORAVA

Babín
 Habovka
 Hladovka
 Chlebnice
 Jasenová
 Malatiná
 Novot'
 Oravská Lesná
 Oravská Polhora
 Oravské Veselé
 Párnica
 Rabčice
 Suchá Hora
 Veličná
 Zázrivá
 Zuberec
 Žaškov

LIPTOV

Biely Potok
 Bobrovec
 Hrboltová
 Hubová
 Hybe
 Likavka
 Liptovská Kokava
 Liptovská Porúbka
 Liptovské Revúce
 Liptovská Sielnica
 Liptovská Teplička
 Liptovské Sliache
 Lúčky
 Malé Huty – Borové
 Pribylina
 Štrba
 Važec
 Východná

Centrum pre tradičnú
 ľudovú kultúru

A moj očec taki hytry
 A ti, Hana
 A ti, Marmuriena
 A ti, psičku
 A veru mi zahraj
 A vi páni muzikanti
 Ak sa ja ňevidám
 Ak sa ja ňevidám
 Bursouňci dokola
 Čieže to ovečki
 Čija vina, macerana
 Čo sa stalo nové
 Ďieučätko orauskuo
 Dú, dú, pod vodu
 Ej, cindruška, cindruška
 Ej, Jáne, milf Jáne
 Ej, na hoľi, na Babe
 Ej, pot kostolom lalija
 F pondělek doma ňebuďem
 F tem kisuckem mešte
 Fašiangi, fašiangi
 Fšeci čerťi tancuvali
 Gorafu, cy či ňe zaľ
 Gorolečka, čotka moja
 Háj, Aňička, háj
 Hajiki, hajiki
 Hej, to belianskuo pole
 Hoja, Ďunda, hoja
 Hore Kisucami
 Hore, slnko, hore
 Iďe murár popod les
 Iďe svadba z hori
 Ja som dobrý remeselňik
 Jánošík, Jánošík
 Kebi som mau
 Keď Aňička
 Keť som bol
 Keť som já valašiu
 Kjeby jo se
 Krása moja, krása

Kubajko, dobre spíš
 Mám ja jedno ftáčä
 Muriena, Muriena
 Na gruňicku
 Na tem našem dvorečku
 Na zelenej lúce
 Na zelenej lúce
 Nejest tunä takého
 Nekceua kašu
 Ňiže Malaťinej
 Oj, sčuňi bucka
 Páľenuočka dobrá strova
 Paše še mi, paše
 Pltuočka na vode
 Pod mostom je žerucha
 Pod Roháčom žijem
 Pochválem, Pán Ježiš
 Praťteže len, pradulienki
 Pret svatim Janom
 Pribilina, Vavrišovo
 Rapcicanka jo se
 Ručňfckoví tañec je
 Rumba ľiška
 Šefraňfcke ženi
 Šijeme vrecia, šijeme
 Ťepľička, Ťepľička
 Tvoju pamiatku ňeskä slávime
 Uš sa Jána pribľížilo
 V javorovej hore
 Veru bi ja išla
 Veruže mi zahraj
 Vesele, Turvoňiko
 Veť sa Krpeľani
 Viskočilo slňiečko
 Vyvandrovol Janenko
 Z Halameje kosť
 Za gurami, za dolami
 Zadudaj, dudášku
 Zagrajče, muzycy
 Zeľenť horosvet

Centrum pre t...
 ľudovú kult...

KYSUCE

1. A ti, psičku 32
2. Čo sa stalo nové 33
3. Dú, dú, pod vodu 34
4. F pondielek doma ňebuďem 35
5. F tem kisuckem mest'e 36
6. Gorolečka, čotka moja 37
7. Há, Aňička, háj 38
8. Hore Kisucami 39
9. Hore, slnko, hore 40
10. Ide svadba z hori 41
11. Ja som dobrí remeselník 42
12. Jánošík, Jánošík 43
13. Keď som bol 44
14. Na tem našem 45
15. Pret svatim Janom 46
16. Rumba liška 47
17. Uš sa Jána priblížilo 48
18. V javorovej hore 49
19. Veru bi ja išla 50
20. Vesele, Turvoňko 51
21. Vyvandrovol Janenko 52

TURIEC

22. A vi páni muzikanti 54
23. Ej, pot kostolom lalija 55
24. Fašiangi, fašiangi 56
25. Hoja, Ďunda, hoja 58
26. Krása moja, krása 59
27. Kubajko, dobre spíš 60
28. Muriena, Muriena 61
29. Na zelenej lúce 62
30. Prateľeže len, pradulienki 63
31. Šefraňicke ženi 64
32. Šijeme vrecia, šijeme 65
33. Veť sa Krpelani 66
34. Viskočilo slňiečko 67
35. Z Halameje kosí 68

ORAVA

36. A moj otec taki hytry 70
37. A veru mi zahraj 72
38. Ak sa ja ňevidám 73
39. Ďieučatko orauskuo 74

40. Ej, Jáne, milí Jáne 75
41. Goralu, cy či ňe zal' 76
42. Keď som já valašiu 77
43. Kjeby jo se 78
44. Mám já jedno ftáčä 79
45. Na grunicku 80
46. Niže Malaťinej 81
47. Pálenuočka dobrá strova 82
48. Paše še mi, paše 83
49. Pod mostom je žerucha 84
50. Pod Roháčom žijem 85
51. Rapticanka jo se 86
52. Ručňičkoví taňec 87
53. Za gurami, za dolami 88
54. Zagrajče, muzycy 89
55. Zelení horosvet 90

LIPTOV

56. A ti, Marmuriena 92
57. A ti, Hana 93
58. Ak sa ja ňevidám 94
59. Bursouňci dokola 95
60. Čieže to ovečki 96
61. Čija vina, macerina 97
62. Ej, cindruška, cindruška 98
63. Ej, na hoľi, na Babe 99
64. Fšeci čertí tancovali 100
65. Hajiki, hajiki 101
66. Hej, to bellianskuo pole 102
67. Ide murár popod les 103
68. Kebi som mau 104
69. Keď Aňička 105
70. Na zelenej lúce 106
71. Nejest tuná takého 107
72. Nekceua kašu 108
73. Oj, sčuni bucka 109
74. Pltuočka na vode 110
75. Pochválem, Pán Ježiš 111
76. Pribilina, Vavrišovo 112
77. Ľepička, Ľepička 113
78. Tvoju pamiatku 114
79. Veruže mi zahraj 115
80. Zadudaj, dudášku 116

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Kysuce

1 A ti, psičku

Riečnica (Kysuce)
pri muzike♩ = 110/200 *miernelrezko*

D E E⁷ A A⁷

A ti, psi - čku, čie - rni psi - čku,

D A D G D D⁷

s pan - ske - ho ma - je - ra,

G e E E⁷ A

ňe - šte - ka - vaj, ňe - bre - cha - vaj,

D G A A⁷ D

na moj - ho fra - je - ra.

1. A ti, psičku, čierni psičku,
s panskeho majera,
ňeštekavaj, ňebrechavaj,
na mojho frajera.

2. Moj frajer je veľmi mladi,
uťeka, gďe može,
ňeštekavaj, ňebrechavaj,
na šuhajka, nože!

♩ = 55 *mierne, krokom*Terchová (Terchovská dolina - Kysuce)
balada

Čo sa sta - lo no - vé f tem t'er - cho - fskem dvo - re,
u - la - pe - li Ja - no - ší - ka z d'ieu - ča - ťom fko - mo - re.

1. Čo sa stalo nové f tem terchovskom dvore,
l: ulapeli Janošika z dieučaťom f komore. :|
2. Keť ho ulapeli, tak ho poviazali
l: a do mesta Mikuláša otšikovať dali. :|
3. Prosím vás, pánovia, prosím po prvíkrát,
l: dovoľte mi valaštičku ešte ras do rúk vziať. :|
4. Oňi mu ňedali, lebo sa ho báli,
l: oňi mu tú valaštičku do rúk vziať ňedali. :|
5. Prosím vás, pánovia, prosím po druhíkrát,
l: dovoľte mi opaseček ešte ras opásať. :|
6. Oňi mu ňedali, lebo sa ho báli,
l: oňi mu ten opaseček opásať ňedali. :|
7. Prosím vás, pánovia, prosím po tretíkrát,
l: dovoľte mi moju milú ešte ras poboskať. :|
8. Oňi mu ju dali, už sa ho ňebáli,
l: oňi mu tú jeho milú poboskaťi dali. :|
9. Hučia hori, hučia, že Jaňička mučia,
l: ešte viacej hučať budú, keď ho vešať budú. :|
10. Hučia hori, hučia, hučí aj osika,
l: že už ňigdi ňezahiňe meno Jánošíka. :|

3 Dú, dú, pod vodu

$\text{♩} = 115$ *mierne, krokom*

Stráža (Terchovská dolina - Kysuce)
pri detských hrách

Dú, dú, pod vo - du, pod ze - le - nú ja - ho - du,
 čie - rna kra - va Mi - le - na tre - sla sa do ko - le na,
 ko - le - no bo - lí, sto - do - la ho - rí,
 vlk sto - jí pod du - bom, zho - vá - ra sa z ho - lu - bom,
 a ti mo - ja ho - lu - bi - čka, ve - zmi šti - ri ti va - jí - čka,
 ot pim - plí - ka do pim - plí - ka, i - ka ti - ka, a - pa ti - ka, ven.

Dú, dú, pod vodu, pod zelenú jahodu,
 čierna krava Milena tresla sa do kolena,
 koleno boľí, stodola horí,
 vlk stojí pod dubom, zhovára sa z holubom,
 a ti moja holubička, vezmi štiri ti vajíčka,
 ot pimplíka do pimplíka, ika tika, apa tika, ven.

♩ = 100 *mierne, krokom*

Terchová (Terchovská dolina - Kysuce)

k tancu *starosveckí čardáš*

D A D

F pon - ďe - lek do - ma ňe - bu - ďem,

A D

v u - te - rek na jar - mek puoj - ďem

D A D A

a f stre - du z jar - me - ku,

D E G A D

ve - štvr - tek s chlap - ca - mi do šen - ku.

1. F pondělek doma ňebuďem,
v uterek na jarmek puojďem
l: a f stredu z jarmeku,
ve štvrtek s chlapcami do šenku. :l

2. A f piatok, Aňička moja,
ti budeš žeňička moja.
l: F sobotu rúčku dáš,
v ňedelu puojďeme na sobáš. :l

3. Čija si, Aňička, čija,
ocova, či maťerina.
l: Čija som, tvoja som,
ocova i maťerina som. :l

5 F tem kisuckem mešte

Dolný Vadičov (Kysuce)
pri muzike♩ = 85 *mierne, krokom*

D A D A

F tem ki - su - ckem me - st' e bol som ja v ha - re - š' t' e,

A E/A A E/A A E/A G A D

tak sa mi fše - tko zdá, že tam puoj - d' em e - š' t' e.

D A D A

Tak sa mi fše - tko zdá, tak sa mi fše - tko zdá,

A E/A A E/A A E/A G A D

že tam puoj - d' em e - š' t' e, že tam puoj - d' em e - š' t' e.

1. F tem kisuckem mešte

bol som ja v harešte,
tak sa mi fšetko zdá,
že tam puojd'em ešte.
! : Tak sa mi fšetko zdá, :!
! : že tam puojd'em ešte. :!

2. To kisucké mesto,

milá, ňepovec to,
má milá, ňepovec,
že som ja Vajčovec.
! : Má milá, ňepovec, :!
! : že som ja Vajčovec. :!

♩ = 80 *mierne, krokom*Svrčinovec (Kysuce)
pri muzike

F G C F

Go - ro - le - čka, čo - tka mo - ja,

F

go - ro - le - čka, čo - tka mo - ja,

G C F

ej, ňe - pi - uach če, ja - ko fčo - ra,

G C F G C F

ej, ňe - pi - uach če, ja - ko fčo - ra.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

1. l: Gorolečka, čotka moja, :|
: ej, ňepiuach če, jako fčora. :|
2. l: Fčoraš byua jako v baňi, :|
: ej, ňeška ši v mojej čapaňi. :|

7 Háj, Aňička, háj

Lodno (Kysuce)
pri stavaní mája

♩ = 72 *mierne, krokom*

D A D A D

Háj, A - ňi - čka, háj, sta - via - me ťi máj.

D A D A D A D A

U vr - chu je ze - le - ní, u spo - tku je kre - sa - ní,

D A D D A D

háj, A - ňi - čka, háj, po - zri se - be nan.

1. l: Háj, Aňička, háj, staviame ťi máj. :!
U vrchu je zelení, u spotku je kresaní,
háj, Aňička, háj, pozri sebe nan.

2. l: Háj, Aňička, háj, valiame ťi máj. :!
U vrchu je zelení, u spotku je kresaní,
háj, Aňička, háj, viber sebe máj.

Centrum ľudovej kultúry
ľudovú kultúru

Horný Vadičov (Kysuce)
pri muzike

♩ = 85 *mierne, krokom*

Ho-re Ki - su - ca - mi ce - sta u - šlia - pa - ná,
čo je mo - jej mi - lej, keď je u -
pla - ka - ná, keď je u - pla - ka - ná.

1. Hore Kisucami cesta ušliapaná,
čo je moje milej, !: keď je uplakaná. :!

2. Keť sa zebereme štiria chlapi smeli,
budú sa otriasať !: murované s'eni. :!

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

9 Hore, slnko, hore

(♩=80) *voľne, pomaly*Staškov (Kysuce)
trávnica/na poli, na lúkach

Ho - re, sln - ko, ho - re, na pra - ve po - le - dňe,
e - šče ho - re, vy - šej, pu - dže num to fri - šče j,
e - šče ho - re, vy - šej, pu - dže num to fri - šče j.

1. Hore, slnko, hore,
na prave poledňe,
! : ešče hore, vyšej,
pudže num to frišče j. !

2. Poledňe num ňesu,
aľe ňeviem, dže su,
! : za našim gruníčkem,
z malym poledničkem. !

Centrum tradičnú
ľu

Dunajov (Kysuce)
svadobná

♩ = 105 *mierne, krokom*

I - d'e sva - dba z ho - ri, pri - krí - vaj - ťe sto - li,
sto - li ja - vo - ro - vé, li - ži - čki cí - no - vé.

1. Id'e svadba z hori,
prikrívajte stoli,
stoli javorové,
ližički cínové.
2. Družbovia, družbovia,
jeden od druhého,
aňi jeden nemá
kabáta nového.
3. Starejší, starejší,
krivé ruki máte,
vínečko d'elíte,
družicám ňedáte.
4. Vínečko ňe voda,
piť je ho sloboda,
peňaški ňetrebá,
na ňe robiť treba.

Centrum pro tradičnú
ľudovú kultúru

11 Ja som dobrí remeselník

Horný Kelčov (Kysuce)
drotárska♩ = 100 *mierne, krokom*

Ja som do - brí re - me - sel - ňík s tej tren - čan -skej sto - li - ce,
po me - stách a po dze - dzi - nách cho - dzím dro - to - vac hrn - ce.
Hrn - ce, mi - ski aj raj - ňi - čki
daj - ce dro - to - vac, že - ňi - čki!

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúruJa som dobrí remeselník
s tej trenčanskej stolice,
po mestách a po dzedzinách
chodzím drotovac hrnce.*Drotárske zvolania:*Hrnce, miski aj rajnički
dajce drotovac, žeňički!

*voľne, pomaly*Terchová (Terchovská dolina - Kysuce)
zbojnícka

Já - no - šík, Já - no - šík, gďe tvo - ja va - la - ška.

Tam ho - re na ho - re, za - ťa - tá v ja - vo - re.

1. Jánošík, Jánošík,
gďe tvoja valaška,
Tam hore na hore,
zaťatá v javore.
2. Jánošík, Jánošík,
gďe sú tvoji chlapi.
Chlapci pri muzice
a ti sedíš f klapci.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

13 Keť som bol

Krásno nad Kysucou (Kysuce)
pri pasení

♩ = 80 *mierne, krokom*

Keť som bol ma-l'u -čki, keť som o - fce pa - sol,
tak som si za-spie-val, aš sa Grú - ňik tra - sol.

1. |: Keť som bol maľučki,
keť som oľce pasol, :|
|: tak som si zaspieval,
aš sa Grúňik trasol. :|

2. |: Pomali, ovečki,
hore úvratami, :|
|: krpčeki mňa klíza,
ňevládzem za vami. :|

3. |: Krpčeki mňa klíza,
aj nožíčki boľa, :|
|: daj, Bože, prebože,
tmavého večera. :|

4. |: Tmava nocka pada,
ovečki do domu, :|
|: chistajte, gazďiná,
chistajte večeru. :|

5. |: Večeru ťi ňedám,
lebo si zle pásol, :|
|: tak si vipiskoval,
aš sa Grúňik trasol. :|

♩ = 78 *mierne, krokom*Belá (Terchovská dolina - Kysuce)
pri muzike

D E/A A⁷ D E/A A⁷ D
 Na tem na - šem dvo - re - čku tria mlá - d'en - ci stá - li
 D E/A A⁷ D E/A A⁷ D
 a ja som si se - d'e - la na ko - pe - čku trá - vi.

1. Na tem našem dvorečku tria mláďenci stáli
a ja som si sed'ela na kopečku trávi.
2. A ja som si spievala takúto pesničku,
ňebráňte mi, mláďenci, zelenú trávičku.
3. Ja zelenú trávičku potrebovať buďem,
ja zelenú trávičku kravám dávať buďem.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

15 Pret svatim Janom

$\text{♩} = 82/180$ *mierne/rezko* Skalité (Kysuce)
pri muzike, žartovná

D h e A A⁷ D D⁷

Pret sva - tim Ja - nom, v ňe - d'e - ľu,

G E⁷ A A⁷ D D⁷

tak som sa vi - spal aj z mi - lu,

G E⁷ A A⁷ D

ha - pki som ze - zul, tak som spal,

h e A A⁷ D

ki - si pa - rom pri - šiel, ha - pki mi vzal.

1. Pret svatim Janom, v nedeľu,
tak som sa vispal aj z milu,
hapki som zezul, tak som spal,
kisi parom prišiel, hapki mi vzal.

2. Po svatom Jaňe na rinku,
stretnul som moju frajerku,
zobral som ručku do svojej
a poboskal ličko na tvári jej.

♩ = 100 *krokom*Čierne (Kysuce)
pri muzike

Rum-be ľi-ška, rum-be v ľe-še, co na-rum-be, to po-ňe-še.

Keč na-rum-be ma-ľu-šin-ko, po-ňe-še se ľa-hu-šin-ko,

po-ňe-še se ľa-hu-šin-ko, po-ňe-še se ľa-hu-ko.

Rumbe ľiška, rumbe v ľeše,
co narumbe, to poňeše.
Keč narumbe maľušinko,
! poňeše se ľahušinko, !
poňeše se ľahuško.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

17 Uš sa Jána priblížilo

♩ = 70 *mierne, krokom*Kysucký Lieskovec (Kysuce)
na Jána

Uš sa Já - na pri - blí - ži - lo
a g ve - če - ru sa schí - li - lo.

Ho - ja - na, ho - ja, ho - ja - na,
vo - ja - na, vo - ja, vo - ja - na.

1. Uš sa Jána priblížilo
a g večeru sa schíliło.
! : Hojana, hoja, hojana,
vojana, voja, vojana. :!
2. Drevo sebe nazbierame,
vojanu si prichistáme.
! : Hojana, hoja, hojana,
vojana, voja, vojana. :!

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

voľne, pomaly

Krasňany (Terchovská dolina - Kysuce)

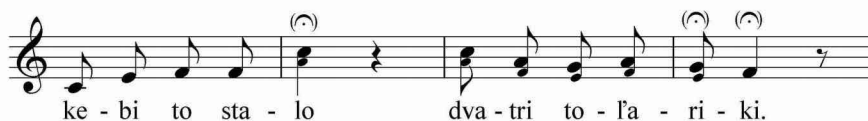
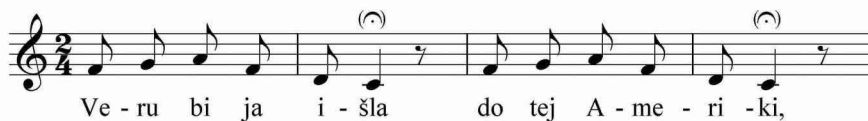
ženy, pri práci v lese

The musical score is written on three staves. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The melody is accompanied by a simple harmonic line. The lyrics are written below the notes. The second staff continues the melody and includes a repeat sign at the beginning. The third staff concludes the piece with a double bar line and repeat dots.

V - ja - vo - ro - vej ho - re____ rú - ba - li ve dvo - je,
do na - še - ho dvo - ra____
pa - da - lo í - vo - rie,____
pa - da - lo í - vo - rie,
pa - da - lo í - vo - rie.

1. V javorovej hore rúbali ve dvoje,
l: do nášeho dvora padalo ívorie,
padalo ívorie, padalo ívorie. :!
2. A keď si ja vind'em na bučka krivého,
l: ottáľ si ja vidím svojeho milého,
svojeho milého, svojeho milého. :!
3. Keť si ja zaspievam po hore, po lese,
l: široko ďaleko moj hlašček sa ňese,
môj hlašček sa ňese, môj hlašček sa ňese. :!
4. Keť si ja zaspievam z vršku zeleného,
l: počuje ma šuhaj do virúbaného,
do virúbaného, do virúbaného. :!
5. A veť bi som si ja pekňe zaspievala,
l: kebi som tu ňiegďe potešenie mala,
potešenie mala, potešenie mala. :!
6. Vyďela ja skalu a na skale kameň,
l: vyďela šuhajka, čo tam sedel na ňej,
čo tam sedel na ňej, čo tam sedel na ňej. :!

19 Veru bi ja išla

♩ = 90 *krokom (voľne)*Ochodnica (Kysuce)
vystáhovalecká

1. Veru bi ja išla do tej Ameriki,
kebi to stalo dva-tri toľariki.
Hej, deľava, hej, deľava,
dva-tri toľariki.

2. Ale že to stojí päťdesat aj trochu,
veru ja ňebudem v Americkem spolku.
Hej, deľava, hej, deľava,
dva-tri toľariki.

20 Vesele, Turvoňko

51

♩ = 80 *mierne, krokom*

Zborov nad Bystricou (Kysuce)
fašiangová

The musical score is written in treble clef, 2/4 time, with a key signature of two sharps (D major). It consists of five staves of music. The lyrics are written below the notes, and guitar chords are indicated above the staff lines. The score includes repeat signs at the end of the first and third staves.

Chords: D, A, D, h, H7, E, E7, A, G, A7, D, E, A, D, G, A, D.

Lyrics:
 Ve - se - le, Tu - rvoň - ko, ve - se - le,
 ňech sa aj ga - zd'i - čko za - sme - je,
 ve - se - le, Tu - rvoň - ko, ve - se - le,
 ňech sa aj ga - zd'i - čko za - sme - je.
 Aj keď s'te nám te - ľo da - li, ďa - ku - je - me
 za tie da - ri, za tie da - ri.

Vesele, Turvoňko, vesele,
 ňech sa aj gazďičko zasmaje,
 !: vesele, Turvoňko, vesele,
 ňech sa aj gazďičko zasmaje. !:
 Aj keď s'te nám teľo dali,
 ďakujeme !: za tie dari. !:

21 Vyvandrovol Janenko

Vysoká nad Kysucou (Kysuce)
vandrovníčka

♩ = 65 *mierne, krokom*

D E A D E A

Vy-van-dro-vol Ja-nen-ko, mo-je zla-te sr-den-ko,

D G A D A D

vy - van - dro - vol Ja - nen - ko z me - sta ven.

1. Vyvandrovol Janenko,
moje zlate srdenko,
vyvandrovol Janenko z mesta ven.

2. Mila našho volala,
z okenečka kukala,
preco že ty Janenko vandruješ.

3. Jo vandrujem, bo musim,
na chleba robic musim,
preto chodzim po svece, vandrujem.

Centrum tradičnú
ľudovú kultúru

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Turiec

22 A vi páni muzikanti

Sučany (Turiec)
žartovná

♩ = 120 *mierne rýchlo*

A vi pá - ňi mu - zi - kan - ti, mám vám čo - si po - ve - dať,
viem ja je - dnu pe - knú pie - seň, ke - bi s'te ju chce - li znať.

1. A vi páni muzikanti,
mám vám čosi povedať,
viem ja jednu peknú pieseň,
kebi s'te ju chceli znať.
2. Viem ja jednu, fiksum, fidrum,
kompasárom, hájiček,
f tom hájičku fiksum, fidrum,
kompasárom zámeček.
3. F tom zámečku, fiksum, fidrum,
kompasárom, panenka,
pozerala fiksum, fidrum,
kompasárom, z okienka.
4. Prišiou ku nej, fiksum, fidrum,
kompasárom, Jaňiček,
pítau si on fiksum, fidrum,
kompasárom, hrebíček.
5. A ona mu, fiksum, fidrum,
kompasárom, ňedala,
lebo ona fiksum, fidrum,
kompasárom, ňemala.
6. Pítau si on, fiksum, fidrum,
kompasárom, perečko,
to jej verné fiksum, fidrum,
kompasárom, srdiečko.
7. A ona mu, fiksum, fidrum,
kompasárom, zvolíla,
lebo si ho fiksum, fidrum,
kompasárom, lúbila.
8. Podme že mi, fiksum, fidrum,
kompasárom, g rodičom,
bo ňevedia fiksum, fidrum,
kompasárom, o ničom.
9. A keď sa uš, fiksum, fidrum,
kompasárom, lúbili,
rodičia ich, fiskum, fidrum,
kompasárom, zvolili.

♩ = 105 *mierne, krokom*Sučany (Turiec)
ľúbostná

Ej, pot ko - sto - lom la - li - ja,

tr - ha - la ju má mi - lá, má mi - lá.

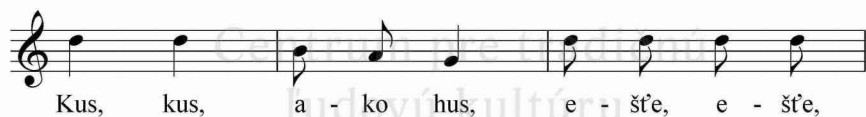
1. Ej, pot kostolom lalija,
! : trhala ju má milá. :!
2. Ej, keď hu ona trhala,
! : na milého volala. :!
3. Ej, podže, milí, podže sem,
! : uvijem ti pierko z ňej. :!
4. Ej, ja to pierko rád nosím,
! : ja ťa, d'iouča, viprosím. :!
5. Ej, uš som pierko donosiu,
! : uš som d'iouča viprosil. :!
6. Ej, peč, d'ioučatko, ten koláč,
! : puojďeme mi na sobáš. :!
7. Ej, uš sa koláč upiekou,
! : šuhaj f čerti utiekou. :!

Centrum ľudových kultúr
ľúbostná

24 Fašiangi, fašiangi

Sklabiňa (Turiec)

na fašiangy, pri obchôdzke mládencov

♩ = 96 *mierne, krokom*

1. Fašiangi, fašiangi,
fašiangové časi,
jedni pijú, druhí jedia
za stolom klobási.

A tam hore na povaľe
máťe mačku na slaňiňe,
choťe si ju zohnať
a mňe kus odrezať.
Kus, kus, ako hus,
ešťe, ešťe, ako kliešťe,
on, on, ako dom.

2. A mi chlapi ěboráci
ňemáme čo jesťi,
iba trošku kapusťički,
aj to bez omasťi.

Za tým nasledoval pokrik:

„Abi sťe maľi veľké konope!“

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

25 Hoja, Ďund'a, hoja♩ = 84 *mierne, krokom*nelokalizované (Turiec)
dievocká, k jarnému chorovodu

Ho - ja, Ďun - d'a, ho - ja, po - sla - la nás

krá - ľo - vná, ho - ja, Ďun - d'a, ho - ja.

1. Hoja, Ďund'a, hoja,
poslala nás kráľovná,
hoja, Ďund'a, hoja.
2. Hoja, Ďund'a, hoja,
načože vás poslala,
hoja, Ďund'a, hoja.
3. Hoja, Ďund'a, hoja,
zlaté mosti stavaťi,
hoja, Ďund'a, hoja.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

*voľne*Podhradie (Turiec)
svadobná

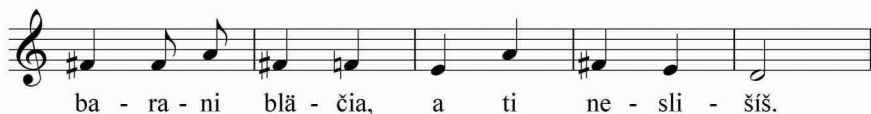
Krá-sa mo - ja, krá-sa, veť som ťa o - tpá - sla,
 f tu - rí - čnu so - bo - tu, keť som i - šla
 s tan - ca, ej, keť som i - šla s tan ca.

1. l: Krása moja, krása, veť som ťa otpásla, :!
 f turičnú sobotu, keť som išla s tanca,
 ej, keť som išla s tanca.
2. l: Ftedi si mi milí moju krásu zedou, :!
 keď ma od mamičky za ručičku viedou,
 ej, za ručičku viedou.
3. l: Ftedi sa mi, ftedi, krása premeňila, :!
 keť sa v našej izbe svieca zahasila,
 ej, svieca zahasila.

27 Kubajko, dobre spíš

Sučany (Turiec)

chlapci, pri obchôdzke s betlehemom

♩ = 80 *mierne, krokom*

Centrum pre tradičnú
ľudskú kultúru

Kubajko, dobre spíš,

: barani bläčcia, :!

a ti neslišš.

Tak sa mi počalo chutno spaťi,

aš sa mi začalo zo sna zdáťi.

Kukučki kukali, barani bläčali

pri salaši.

♩ = 80 *mierne, krokom*

Košťany nad Turcom (Turiec)
dievocká, na Smrtnú nedeľu

Mu - rie - na, Mu - rie - na, gďe si pre - bí -
va - la, gďe si pre - bí - va - la?

1. Muriena, Muriena, gďe si prebívava, gďe si prebívava?
2. Na tom višnom konci, v murovanom domci, v murovanom domci.
3. Čo si tam robila? Mlieko som mútila, mlieko som mútila.
4. A gďe je to mlieko? Vrani ho vipíli, vrani ho vipíli.
5. A gďe sú tie vrani? Na suchom konári, na suchom konári.
6. A gďe je ten konár? Chlapci ho zoťali, chlapci ho zoťali.
7. A gďe sú tí chlapci? Na vojnu ich vzali, na vojnu ich vzali.

Sučany (Turiec)
valaská

♩ = 80 *mierne, krokom*

Na ze - le - nej lú - ce pa - sie va - lach ov - ce.

♩ = 100 *rezko*

voľne

Eť, keď, há - rom, ti - ta - ti - tom, pa - sie va - lach ov - ce.
pi - pa - pi - pom, tra - da - ra - da,

1. Na zelenej lúce
pasie valach ovce.
Eť, keď, három, titatitom,
pipapipom, tradarada,
pasie valach ovce.
2. Prišiou k ňemu rezník
a s ňím strakatí psík.
Eť, keď, három, titatitom,
pipapipom, tradarada,
a s ňím strakatí psík.
3. Ovčari, ovčari,
predaj mi dva pári.
Eť, keď, három, titatitom,
pipapipom, tradarada,
predaj mi dva pári.
4. Veru ja ňepredám,
lebo ich málo mám.
Eť, keď, három, titatitom,
pipapipom, tradarada,
lebo ich málo mám.
5. Štiria vlci prišli,
štiri ovce vzali.
Eť, keď, három, titatitom,
pipapipom, tradarada,
štiri ovce vzali.
6. Keď ich oni vzali,
do huor uťekali.
Eť, keď, három, titatitom,
pipapipom, tradarada,
do huor uťekali.

♩ = 70 *mierne, krokom*

Sklabiňa (Turiec)
na priadkach

Pra - ťže - že len, pra - du - lien - ki,
puj - d' - me do - mov, puj - d' - me do - mov.

1. Praťže len, pradulienki,
! : puojd'eme domov. :!
2. Ktorá viacej naprad'iete,
! : buďe gazd'inou. :!
3. Tá Aňička susedovie
! : najviac napriadla. :!
4. Choťže jej pre Jaňička,
! : nak jej pomáha. :!

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

31 Šefraňicke ženi

Sučany (Turiec)
šafraňicka

♩ = 115 *mierne, krokom*

1. Šefraňicke ženi jedna druhej vracia,
gd'e je muoj, gd'e je tvoj, gd'e sa toľko bavia.
2. Veru sa tí bavia pri ruskej graňici,
ñemuožu popredať tovar šefraňici.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

♩ = 150 *rezko*Blatnica (Turiec)
tanečná hra

D A D
 Ši - je - me vre - cia, ši - je - me,
 D A D
 gďe - že ich pre - dá - vať puoj - d'e - me,
 D A D A D A D A
 z me - sta do me - sta ši - ro - ká ce - sta,
 D e A D D A
 pre - dá - vať ich puoj - d'e - me. A ja
 D A D A
 zas, ka - na - fas, či - žmi - čki
 D A D A D e A D
 pán - ske, ša - ti ci - gán - ske na so - báš.

Šijeme vrecia, šijeme,
 gďeže ich predávať puojďeme,
 z mesta do mesta široká cesta,
 predávať ich puojďeme.
 A ja zas, kanafas,
 !: čižmički pánske, šati cigánske na sobáš.:!

33 Veť sa Krpeľani

Krpeľany (Turiec)
šafranická

vol'ne

Veť sa Kr - pe - ľa - ni na pe - knej ro - vi - ňe,
a - ľe ich ňie - ke - di vo - d'í - čka po - dmi - je.
Sa na pe - knom mie - sťe, a - ľe ich da - ke - di
vo - d'í - čka po - dmi - je.

1. Veť sa Krpeľani na peknej roviňe,
aľe ich niekedy vodička podmieje.
Sa na peknom mieste,
aľe ich dakedi vodička podmieje.
2. Duje vietor, duje, a to fšetko od huor,
frajeruočka moja, otvorže mi, otvor.
A to fšetko od huor, frajeruočka moja,
otvorže mi, otvor.
3. Duje vietor, duje, po zelenej tráve,
azda mi viduje muojho srcca žiaľe.
Po zelenej tráve, azda mi viduje
muojho srdca žiaľe.
4. Žiaľičku, žiaľičku, na mojom srdiečku,
vezmi mi ho, Bože, aspoň polovičku.
Na mojom srdiečku, vezmi mi ho, Bože,
aspoň polovičku.
5. Žiaľe mám, žiaľe mám, že frajera ňemám,
frajera mať buďem, žiaľe mať ňebud'em.
Frajera mať buďem, frajera mať buďem,
žiaľe mať ňebud'em.

♩ = 140 *rezko*Sučany (Turiec)
pri rôznych príležitostiach

Vi-sko-či - lo sl - ňie - čko za - fčas rá - no v ňe - d' e - ľu,

hej, hej, za - fčas rá - no v ňe - d' e - ľu.

1. |: Viskočilo slňiečko
zafčas ráno v ňedeľu, :|
|: hej, hej, zafčas ráno v ňedeľu. :|
2. |: A zasvietilo ono
na záhratku zrúbenú, :|
|: hej, hej, na záhratku zrúbenú. :|
3. |: Vikvitli v ňej ružički,
trhali ich paňički, :|
|: hej, hej, trhali ich paňički. :|

Centrum ľudových
ľudovú kultúru

35 Z Haľameje kosí

(♩ = 100) *voľne, pomaly*

Blatnica (Turiec)
mládenecká, kosecká

Z Ha-ľa - me - je ko - sí, joj, sl - ňie-čko vi - cho-ďí.

Fra-je-ruo-čka mo - ja, joj, ja - ko sa ťi vo - ďí.

1. Z Haľameje kosí,
joj, slňiečko vichodí.
Frajeruočka moja,
joj, jako sa ťi vodí.
2. V jednom grúni kosím,
joj, na druhí pozerám,
frajeruočka moja,
joj, ja ťa len rád mám.
3. Slňiečko visoko,
joj, oblačka žiadneho,
podajže mi vodi,
joj, s krčšiaška nového.
4. Milá moja, milá,
joj, či si sa vispala,
keť si mi ešte dňes,
joj, aňi ňevolala.
5. Spítaj sa slávika,
joj, i ten ťi povie,
bo on moj kamarát,
joj, on to najlepšie vie.
6. Aňička, Aňička,
joj, veď mi už ňeujdeš,
veď do takto roka,
joj, za mňou hrabať budeš.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Orava

36 A moj otec taki hytry

Oravská Lesná (Orava)
k tancu *obrtok*

♩ = 106 *mierne, krokom*

Hoj - da - na, hoj-da - na, ňe - puj - de za pa - na,
a - ľe za ta - ke - go, ja - ko ja se sa - ma.
A moj o - čec ta - ki hy - try, po - sa - džyl me mjyn - dzy ľy - try,
mjyn - dzy ľy - try, mjyn - dzy sce - bľe, po - ve - džal mi, šeč tu dža - ble.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

1. A moj otec taki hytry, posadžyl me mjinďzy l'ytry,
mjinďzy l'ytry, mjinďzy scebl'e, povedžal mi, šeč tu džable.
Hojdana, hojdana, něpujde za pana, a'e za takjeho, jako ja se sama.
2. A moj otec taki byval, pod na'epem studně mjinďval
a popjolem řepe so'yl a patykem břode go'yl.
Hojdana, hojdana...
3. A moj otec taki byl, dže me dopat, tam me bjyl,
a moja mač něborka, skovala me do vorka.
Hojdana, hojdana...
4. Ja jes hlopak honorovy, z honorovyj rodžiny,
mama kupcy s kohutami, otec voži pjyliny.
Hojdana, hojdana...
5. A moj otec fajke kuři a mamuša pjyře dře,
a moj otec ku mamuši a mamuša he-he-he.
Hojdana, hojdana...
6. A moj otec taki byl, a ja sobe ně taki,
a on robjyl rečice a ja sobe pretaki.
Hojdana, hojdana...
7. Štyndy-ryndy, štyndy-ryndy, poccozeš ty hodžyl tendy,
po tyj desce javorovyj ku Maryši Harmatovyj.
Hojdana, hojdana...

37 A veru mi zahraj

Jasenová (Orava)
k tancu vrtená

♩ = 150 *rezko*

A ve - ru mi za - hraj eš - ťe je - dnu tu - to,
že - bi mi ňe - bo - lo, že - bi mi
ňe - bo - lo zaj - tra rá - no lú - to.

1. A veru mi zahraj
ešte jednu tuto,
! : žebí mi ňebolo :!
zajtra ráno lúto.

2. A veru mi zahraj
na jednu strunečku,
! : žebich si vikručil :!
moju frajerečku.

Centrum pro tradičnú
ľudovú kultúru

♩ = 140 *rezko*Žaškov (Orava)
rozkazovačka, pri muzike

Ak sa jä ňe - vi - dám, bu - d'em mať
 dve me - ná, je - dno sta - rá d'ieu - ka
 a dru - huo Ma - rie - na, Ma - rie - na.

1. Ak sa jä ňevidám,
 buďem mať dve mená,
 l: jedno stará d'ieuka
 a druhuo Mariena. :|

2. Keť si jä zaspievam,
 na mojom hrtaňe,
 l: ako kebi zahrau
 rector na orgaňe. :|

Centrum pre tradičnú
 ľudskú kultúru

39 Ďieučätko orauskuo

Žaškov (Orava)
pri muzike

♩ = 150 *rezko*

D E E7 A

Ďie-učä -tko o - rau - skuo, poť se mnou na pan - skuo,

A

pod o - rau - skí zá - mok, pod o - rau - skí

e E7 A A7 D

zá - mok, sa - d'it' ma - je - rá - nok.

1. |: Ďieučätko orauskuo,
poť se mnou na panskuo, :|
|: pod orauskí zámok, :|
sadit' majeránok.

2. |: Ďieučätko, oraučä,
bolos' mi frejerčä, :|
|: bolos' mi frajerkou, :|
musiš mi biť žienkou.

Centrum pro tradičnú
ľudovú kultúru

voľne, pomaly

Zázrivá (Orava)
muži a ženy pri jánskych ohňoch

Ej, Já - ňe, mi - lí Já - ňe, d' e ť a pá - liť má me?

Ej, na tom ho - uom vr - šku, d' e ť a pá - le - vá - me.

1. Ej, Jáňe, milí Jáňe,
d' e ť a pá liť má me?
l: Ej, na tom houom vršku,
d' e ť a pá leváme. :l
2. Ej, Jáňe, milí Jáňe,
d' e ť a pá liť má me?
l: Ej, na samom vrch Borku,
tam ť i ohuas dá me. :l

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

41 Goraľu, cy či ňe zaľ

*voľne, pomaly*Horná Orava
na rozlúčku

G_o-ra - ľu, cy či ňe za- aľ', od- ho - džič oť stron oj - cy - zny.

Švjyr-ko - vyk ľa- soľ i ha- aľ', i tyk po- to- koľ pre- cys - tyk.

G_o-ra - ľu, cy či ňe zaľ', g_o-ra - ľu, vroč še do haľ,

g_o-ra - ľu, cy či ňe zaľ', g_o-ra - ľu, vroč še do haľ.

1. Goraľu, cy či ňe zaľ, odhodzič oť stron ojczny.
Švjyrkovyk ľasoľ i haľ, i tyk potokoľ precystyk.
l: G_oraľu, cy či ňe zaľ, g_oraľu, vroč še do haľ. :l
2. I goraľ na gory spožyral i lzy renkavem učyral.
I gory opuščič třeba, dľa hľeba, paňe, dľa hľeba.
l: G_oraľu, cy či ňe zaľ, g_oraľu, vroč še do haľ. :l
3. Goraľu vroč še do haľ, bo tam ostali ojcovje.
Ke pudžes v daľeki kraj, kto š nimi bedže, to kto vje.
l: G_oraľu, cy či ňe zaľ, g_oraľu, vroč še do haľ. :l
4. I goraľ jak džecko place možno juz ňezobace
švjyrkovyk ľasoľ i haľ. Plac sobje, g_oraľu, plac.
l: G_oraľu, cy či ňe zaľ, g_oraľu, vroč še do haľ. :l
5. Vžon goraľ ze sobom skřipce, převloki svoje i krpce.
I posel v daľeki kraj, graj sobje, g_oraľu graj.
l: G_oraľu, cy či ňe zaľ, g_oraľu, vroč še do haľ. :l
6. Zalomjyl renci i vzdycha, droga moja, povedžal sčiha.
Bo džyfce opuščič treba, dľa hľeba, paňe, dľa hľeba.
l: G_oraľu, cy či ňe zaľ, g_oraľu, vroč še do haľ. :l

*voľne*Malatiná (Orava)
pastierska

Keť som já va - la - šiu, keť som ou - ce pá - sou,
tak som si za - spie - vou, aš sa ko - šár trá - sou.

1. Keť som já valašiu,
keť som ouce pásou,
tak som si zaspievau,
aš sa košár trásou.

2. Bača náš, bača náš,
ňedau si nám sira,
bodaj ťi skapala
tá ovečka sivá.

3. Ovečka, brcuľa,
pozerá do grúňa,
či sa už zeleňie,
či sa tam nažerie.

Centrum ľudovej kultúry
Oravská dištrikt

43 Kjeby jo se

Suchá Hora (Orava)
k tancu vječna♩ = 90 *mierne, krokom*

D

Kje - by jo se vjec - nom dro - bjyl, vjec - nom dro - bjyl,

D 1) A

vjec - nom dro - bjyl, po že - ľo - nym trav - nic - ku,

(||) A 2) (||)

oj - čec kři - cy, ma - tka kři - cy:

A D

Ze - dřes krp - ce, Ja - nic - ku.

1) 2)

Kjeby jo se vjecnom drobbyl,
 vjecnom drobbyl, vjecnom drobbyl,
 po želonym travnicku,
 ojčec křicy, matka křicy:
 Zedřes krpce, Janicku.

♩ = 108 *mierne, krokom*Veličná (Orava)
ku kolesovému tancu

Mám ja jed - dno ftá - čä v le - se, ma - ľo - va -
 Je - dno f či - žme, dru - huo f sá - re, v Za - hra - bo -
 nie vaj - cá ňe - sie. Tra - la - la, la - la - la - la, tra - la - la,
 ví die - vki sta - rie.
 la - la - la - la, v Za - hra - bo - ví d'iev - ki sta - rie.

1. Mám ja jedno ftáčä v lese, maľovanie vajcá ňesie.
 Jedno f čižme, druhuo f sáre, v Zahraboví dievki starie.
 |: Tra-la-la, la-la-la-la, :| v Zahraboví dievki starie.
2. A f Párnici skoki-dupí, ňeved'ia si osiať múki,
 aňi chleba naopáľať, iba za mlád'enci cváľať.
 |: Tra-la-la, la-la-la-la, :| iba za mlád'enci cváľať.
3. A v Žaškove rastú trnki, tam sã d'ievki ako srnki,
 f tej Porube dobre žijú i v Zábreží si vipijú.
 |: Tra-la-la, la-la-la-la, :| i v Zábreží si vipijú.
4. A v Gäceli, tam pri ceste, Kenejka už bývať ňechce,
 Kubfñčanki takie dámi, robia figúri z hlavami.
 |: Tra-la-la, la-la-lala, :| robia figúri z hlavami.
5. A v Istebnom gágavajú, tam sa rad'i zabávajú,
 vo Veličnej hodňučičkie, majú ústa sladučičkie.
 |: Tra-la-la, la-la-la-la, :| majú ústa sladučičkie.

45 Na gruňicku

Oravská Polhora (Orava)
k tancu *obrtok*♩ = 134 *mierne, krokom*

Na gru - ňi - cku sto - ji sa - rňa,
gre - bje noz - kom, ze bi za - rla,
ze bi zar - la, ze bi pi - la,
kar - cmo - re - cka, na - ľij vi - na.

Centrum kultúry a dišných
ľuďov Oravy

1. Na gruňicku stoji sarňa,
grebje nozkom, ze bi zarla,
! : ze bi zarla, ze bi pila,
karcmorecka, nalij vina. :!

2. Hojze, se mi, figi, migi,
corne ocka u Jadvigi,
! : i moje bi takje bili,
kjebi še mi neumili. :!

♩ = 115 *krokom, tanečne*

Malatiná (Orava)

ľúbostná

Ňi - že Ma - la - ťi - nej vo - d'i - čka vi - vie - ra,
 ňi - že Ma - la - ťi - nej vo - d'i - čka vi - vie - ra,
 po - ná - hľaj sa, mi - lí, mi - lá ťi u - mie - ra.

1. Niže Malašinej vodička viviera,
l: niže Malašinej vodička viviera,
ponáhľaj sa, milí, milá ťi umiera. :|
2. Ňeverím, Ňeverím, že bi umierala,
l: Ňeverím, Ňeverím, že bi umierala,
ešte fčera večer hubičku mi dala. :|
3. Hubičku mi dala, ale veľmi smutne,
l: hubičku mi dala, ale veľmi smutne,
ďiv, že mi od žialu srdiečko Ňepukne. :|

47 Páľenuočka dobrá strova

Babín (Orava)
žartovná♩ = 90 *mierne, krokom*

F C C⁷ F

Pá - ľe - nuo - čka do - brá stro - va,

C C⁷ F

to je doch - tor, keď som cho - rá.

B F C

Len si jej dám s kr - čmi do - ňiesť,

F G C C⁷ F

tá za - ho - jí mo - ju bo - ľesť.

Centrum tradičnú
ľu

1. Páľenuočka dobrá strova,
to je dochtor, keď som chorá.
! : Len si jej dám s krčmi doňiesť,
tá zahojí moju bolesť. :!

2. Aľebo ma vidávajúťe,
aľebo ma zamikajúťe,
! : ľebo mám ja chlapcov rada,
to je na muoj veru pravda. :!

(♩ = 90) *voľne, pomaly*

Novot' (Orava)
valaská

Pa - še še mi, pa - še, ja - ko na sa - la - še,
 ne - trša mi na - vra - cač, sa - mo še mi pa - še,
 ne - trša mi na - vra - cač, sa - mo še mi pa - še.

1. Paše še mi, paše,
 jako na salaše,
 l: netrša mi navracač,
 samo še mi paše. :|

2. Pašče še, krovicki,
 na zelonyj lonce,
 l: jo vos paš ňebede,
 ba l'in dva mješonce. :|

49 Pod mostom je žerucha

Habovka (Orava)
k tancu polka

♩ = 96 *tanečne*

G

Pod mo-stom je že - ru - cha, ňe - má d'ie - fča ko - žu - cha,

G D G D G

a - ňi ho mať ňe - bu - d'e, kím s chlap-com spať ňe - bu - d'e.

1. Pod mostom je žerucha,
 ňemá d'iefča kožuča,
 ! aňi ho mať ňebuďe,
 kím s chlapcom spať ňebuďe. :!
2. Tam pod vrškom pekní dom,
 švarní chlapec býva v ňom,
 ! kebi hcela moja mať,
 za teho chlapca ma dať. . :!

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

(♩ = 65) *voľne*

Zuberec (Orava)
na lúkach

Pod Ro - há - čom ži - jem, či - stú vo - du pi - jem,
kú - ska chľe - ba ňe - mám, e - šťe si za - spie - vam.

1. Pod Roháčom žijem,
čistú vodu pijem,
kúska chleba ňemám,
ešte si zaspievam.
2. Dobre nám je, dobre,
f tom Zuberi bývať,
bistrá voda tečie,
len ju radosť píjať.
3. Keť si ja zaspievam,
na vrch Salatína,
počuješ ma milá
na vrcho Milotína.
4. Ešte si zaspievam
na ostatku túto,
žebi mi ňebolo
jutro ráno ľúto.

Centrum ľudovej kultúry
ľudová škola

51 Rapticanka jo se

Rabčice (Orava)
pri muzike♩ = 105 *mierne, krokom*

Ra - pci - can - ka jo se, Ra - pci - can - ka bi - to,
 chuo - čas jek ňe - šu - mno, a - ľe pra - co - vi - to.

1. Rapticanka jo se, Rapticanka bito,
! : chuočas jek ňešumno, aľe pracovito. :!
2. Rapticanka jo se, rapcickie sukňe mom,
! : aľe co mί s tego, Rapticana ňimom. :!
3. Rapticanka jo se, spot tej Babij Gory,
! : v bidže vychovano, viatrem kolysano. :!
4. Nacoš mie, mamicko, f tej bidže chovala,
! : moglaš mie utopič, kie seš mie kompala. :!

ľudovú kultúru

♩ = 100 *tanečne*Párnica (Orava)
tanečná

G C D D⁷ G

Ru - ční - čko - ví ta - ñec je, ko - ho bi po - ja - la,

G D D⁷ G

to - ho muoj - ho fra - je - ra, ta - kie - ho bum - ba - ja.

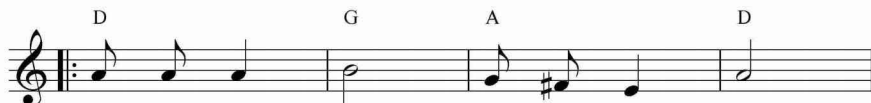
1. Ručníčkoví tañec je,
koho bi pojala,
! : toho muojho frajera,
takieho bumbaja. :!
2. A ja rada kašu jem,
lebo je horúca,
! : a ja rada tancujem,
ja som na to súca. :!

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

53 Za gurami, za dolami

Oravské Veselé (Orava)
tanečná♩ = 120 *mierne, krokom*

Za gu - ra - mi, za do - la - mi, za ľa - sa - mi,
po - bi - li še dva gu - ra - ľe ču - po - ka - mi.

Dva gu - ra - ľe, ňe - bij - če še,

ma gu - raľ - ka dva var - koc - ki, po - džel' - če še.

1. Za gurami, za dolami, za ľasami,
pobili še dva guraľe čupokami.
! Dva guraľe, ňebijče še,
ma guraľka dva varkocki, podželče še. :!

2. Přečo mje ty, přečo mje ty, Jašu, bijes,
kje jo robje, kje jo robje a ty pijes.
! Kje jo robje robotecke
a ti pijes, a ti pijes gořolecke. :!

3. Kje jo robje robotecke roncyckami
a ti pijes, a ti pijes poharkami.
! Kje jo robje jako muľa
a ti pijes, a ti pijes jako duha. :!

♩ = 120 *mierne, krokom*

Hladovka (Orava)

k tancu *ozvodny*

Za - graj - če, mu - zy - cy, ja - ko ja vom ka - zem,
 pi - ňon-dzkof vom ňe-dom, i - no vom po - ka - zem.

1. Zagrajče, muzycy, jako ja vom kazem,
piňondzkof vom ňedom, ino vom pokazem.
2. Zagraj mi, muzycka, nesanujze smicka,
dy ja či zaplačym, kjedy předom bicka.
3. Zagrajče, genšlički, z javora pesňicky,
neg še vitancujo tje moje nozycky.
4. Muzycy, muzycy, kjelož pjekňe grače,
ze vi mojim noskom otpocnuč ňedače.

Centrum pro
ľudovú kultúru

55 Zeleň horosvet

Chlebnice (Orava)
svadobná♩ = 72 *mierne, krokom*

Ze - ľe - ní ho - ro - svet, se - ker - ka, o - buš - ťek,
 kľa - kňi si, He - ľen - ka, na bie - li o - brú - štek,
 kľa - kňi si, He - ľen - ka, na bie - li o - brú - štek.

1. Zeleň horosvet,
 sekerka, obuštek,
 |: klakňi si, Heľenka,
 na bieli obrúštek. :|

2. Klakňi si, Heľenka,
 gu vážmu stolíčku,
 |: popros si ti otca
 i svoju mamičku. :|

3. Fstaňže ti, Heľenka,
 od vážho stolíčka,
 |: uš ťi odpusťili
 otec aj mamička. :|

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Liptov

56 A ti, Marmuriena

♩ = 68 *mierne, krokom*Hrboltová (Liptov)
chorovodná

1. A ti, Marmuriena, de si prebávala?
2. Tam na višnom konci f peknom bielom domci.
3. Čo si tam robila? Mlieko som mútila.
4. Deže je to mlieko? Ftáci ho vipili.
5. Deže sú tí ftáci? Do hori utiekli.
6. Deže je tá hora? Na popol zhorela.
7. Deže je ten popol? Voda ho zobrala.
8. Deže je tá voda? Voli hu vipili.
9. Deže sú tie voli? Mäsiari pobili.
10. Deže sú mäsiari? Pán Boch ich povolal.
11. Deže je ten Pán Boch? Hore na vísosti.

Liptovské Sliache (Liptov)
detská hra

$\text{♩} = 112 / \text{♩} = 192$ (4. sfa.) *mierne rýchlo*

A ti, Ha - na, stoj fko - le, stoj fko - le, ru - žo - va - ní
vie - nok, ru - žo - va - ní vie - nok no - ví, ma pe - ňia - ški,
kto je zdra - ví, ru - žo - va - ní vie - nok.

Chlapci a dievčatá sa pochyťajú za ruky a utvoria kruh, pričom jeden z nich stojí v kruhu. Kruh sa točí počas spevu 1. strofy, na začiatku druhej si dieťa stojace v strede vyberie niekoho z kruhu. 3. strofa sa spieva a tancuje rýchlejšie a pár vo vnútri sa drží za pravé ruky, ľavé majú zdvihnuté hore. Posledná strofa je spievaná veľmi rýchlo. Dieťa, resp. deti stojace v kruhu napodobňujú akcie naznačené v jednotlivých strofách piesne (sklonenie, tancovanie, príp. bozk).

Centrum pre tradičnú

1. A ti, Hana, !: stoj f kole, :!
ružovaní vienok, ružovaní vienok noví,
má peňiaški, kto je zdraví, ružovaní vienok.
2. A komu sa !: skloňiť má, :!
ružovaní vienok, ružovaní vienok noví,
má peňiaški, kto je zdraví, ružovaní vienok.
3. A koho má !: poboskať, :!
ružovaní vienok, ružovaní vienok noví,
má peňiaški, kto je zdraví, ružovaní vienok.
4. A koho má !: vziať do tanca, :!
ružovaní vienok, ružovaní vienok noví,
má peňiaški, kto je zdraví, ružovaní vienok.

58 Ak sa ja ňevidám

Liptovské Sliache (Liptov)
k tancu *šikovná*

♩ = 168 *rezko*

D A

Ak sa ja ňe - vi - dám o dva, o tri ro - ki,

A D

sliachanským mlá - d'en - com vi - bi - jem o - blo - ki.

1. Ak sa ja ňevidám
o dva, o tri roki,
sliachanským mláďencom
vibijem oblaki.
2. Červenuo jabíčko
po taňieri skáče,
zannahau ma šuhaj,
teraz za mnou plače.
3. A veru jahoda,
jahodoví veňec,
za sto zlatých d'iouka,
za grajciar mláďeňec.
4. F Černovej dva dubi,
ňik sa mi ňelúbi,
vo Višňejsi treťi,
tam mi srce leťi.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

♩ = 115 *mierne, krokom*Liptovské Sliache (Liptov)
mládenecká, na fašiangy

D A D

Bur-sou - ňí - či do ko - la, už je bur - sa ho - to - vá.

A E A

Čia je bur - sa, na - ša bur - sa, čia - je bur - sa, na - ša je,

A E A

bur-sou-ňík a sta - rá chria - pa pri mu - zi - ke tan - cu - je.

1. Boursouňci do kola, už je bursa hotová.
l: Čia je bursa, naša bursa, čia je bursa, naša je,
boursouňík a stará chriapa pri muzike tancuje. :|
2. Boursouňci do radu, pokým máme náladu.
l: Čia je bursa, naša bursa, čia je bursa, naša je,
boursouňík a stará chriapa pri muzike tancuje. :|
3. Stará chriapa do stredy, ňerob žiadnu ňezbedu.
l: Čia je bursa, naša bursa, čia je bursa, naša je,
boursouňík a stará chriapa pri muzike tancuje. :|
4. Stará chriapa ústami, boursouňci rukami.
l: Čia je bursa, naša bursa, čia je bursa, naša je,
boursouňík a stará chriapa pri muzike tancuje. :|
5. Boursouňci žiaden strach, udríte sa po petách.
l: Čia je bursa, naša bursa, čia je bursa, naša je,
boursouňík a stará chriapa pri muzike tancuje. :|

bursa – názov pre tradičnú fašiangovú obchôdzku mládencov-regrútov

chriapa – tradičná fašiangová maska vedená na tyči, s hlavou s pohyblivou čelustou, telo tvorí ovčia koža

60 Čieže to ovečky

♩ = 92 *mierne, krokom*Likavka (Liptov)
zbojnícka, na fašiangovej burse

1. |: Čieže to ovečky hore grúnom idú? :!
 |: To sa Janičkove, ej, to sa Janičkove,
 čo ho vešat idú. :!
2. |: A keď ho už viedli ces to šíre pole, :!
 |: milá za ním volá, ej, milá za ním volá,
 vrát sa, srce moje. :!
3. |: Akože sa vrátim, keď som okovaní, :!
 |: čakajú ma kati, ej, čakajú ma kati
 pot šibeničkami. :!
4. |: Šibeničiek troje, ktoréže ste moje, :!
 |: či hornie, či dolnie, ej, či hornie, či dolnie,
 a či tie prosrednie. :!

♩ = 102 *mierne, krokom*Štrba (Liptov)
k tancu *do čuchu*

Či-ja vi - na, ma-ce-ri - na, že ma ro - bit ne - u - či - ua,
len mä pe - kne o-blie-ka - ua a na ta - nec po-sie-la - ua.

1. Čija vina, macerina,
že ma robit neučia,
! len ma pekne obliekava
a na tanec posielava. :!
2. Ešte za mnou vonka višua,
dziefka moja, len buc pišna.
! Ešte za mnou zavolava:
Dziefka moja, budz do rana. :!
3. Ket som rano domou prišua,
naproci mi mamka višua.
! Dziefka, či si tancovava?
Do rana som f kute stava. :!

62 Ej, cindruška, cindruška

♩ = 100 *mierne, krokom*Východná (Liptov)
k tancu *cindruška*

Ej, cin - dru - ška, cin - dru - ška,

cin - dru - ška, cin - dru - ška.

1. Ej, cindruška, cindruška, cindruška, cindruška.
2. Nepuojdzem ja za Miška, za Miška, za Miška.
3. Ale puojdzem za Pauka, za Pauka, za Pauka.
4. Čo predáva hrkauka, hrkauka, hrkauka.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

*voľne, pomaly*Liptovské Revúce (Liptov)
trávnica

Musical score for the song 'Ej, na hoľi, na Babe'. It consists of two staves of music in a treble clef. The first staff has a triplet of eighth notes on the first three notes. The lyrics are written below the notes.

Ej, na ho - ľi, na Ba - be, šu - haj se - no hra - be,
 šla bi mu po - má - hať, ke - bi ňie je - ho_ mať.

1. Ej, na hoľi, na Babe,
 šuhaj seno hrabe,
 šla bi mu pomáhať,
 kebi ňie jeho mať.

2. Ej, ale tá jeho mať,
 po d'ed'iňe repce,
 že ma ona veru,
 za ňevestu ňekce.

Centrum ľudovej kultúry
 ľudová škola

3. Ej, poduj vetrík, poduj,
 od dol'ini obráť,
 pozdravuj mojeho
 milieho nastokráť.

4. Ej, nechodže, dážd'ičku,
 veť si išou fčera,
 zhovej že ľen, zhovej,
 aspoň do večera.

5. Ej, id'e dášť, id'e dášť,
 kohože umočí,
 mojeho milieho
 v zel'enej úboči.

Liptovské Sliache (Liptov)
k tancu *šikovná*

♩ = 180 *rezko*

D A D

Fše - ci čer - ťi tan - cu - va - li, me - dzi ňi - mi d'ia - bol,

A E A

a ten d'ia - bol tak tan - cu - vou, aš sa dr - žau trá - mōu.

1. Fšeci čerťi tancuvali,
medzi ňimi d'iaabol,
! : a ten d'iaabol tak tancuvau,
aš sa držau trámou. :!
2. Teras som sa rozihrala,
teraz že mi hrajte,
! : keď si sadňem na lavicu,
pokoj že mi dajte. :!

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

*voľne, pomaly*Važec (Liptov)
uspávanka

Ha - ji - ki, ha - ji - ki, ze - le - nie ha - ji - ki,

ke - di - že nám prí - de o - tec z A - me - ri - ki.

1. Hajiki, hajiki,
zelenie hajiki,
kediže nám príde
otec z Ameriki.
2. Pridem ti ja, pridem,
na vranom koničku.
Uviažem si konia
na našu jedličku.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

66 Hej, to belianskuo pole

Biely Potok (Liptov)
ľúbostná♩ = 135 *rezko*

F C F

Hej, to be - lian - skuo po - le

G C

je na pe - knej ro - vi - ne,

d d d A

šej, háj, te - čie vo - da mú - tna

d A d

mi - lej do ku - chi - ne.

Centrum pro tradičnú
ľúbostnú
kuchárku

1. l: Hej, to belianskuo pole
je na peknej rovine. :|
l: šej, háj, tečie voda mútna
milej do kuchine. :|
2. l: A s kuchine do lesi,
moja milá, deže si? :|
l: Šej, háj, de bi bola, tu som,
dávam žitko husom. :|
3. l: Hej, dávam žitko husom
a pšeničku ganárom. :|
l: šej, háj, pre teba, má milá,
zostau som žandárom. :|
4. l: Hej, zostau som žandárom
na tom likauskom zámku. :|
l: šej, háj, a teba, má milá,
vezmem za kuchárku. :|

♩ = 120 *mierne rýchlo*Bobrovec (Liptov)
k vankúšovému tancu

D

I - d'e mu - rár po - pod les, o - tr - ha - ní

A

ja - ko pes, a mu - rár - ka, a - ja - jaj,

1. D

má - ťe plú - cka na pre - daj, na pre - daj?

2. D

! : Id'e murár popod les,
otrhaní jako pes,
! : a murárka, ajajaj,
máte plúcka na predaj? !

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

68 Kebi som mau

♩ = 110 *mierne, krokom*Hubová (Liptov)
po kolede, na Štedrý deň

Ke - bi som mau moc pe - ňá - zí, ke - bi som bou
bo - ha - tí, da - ro - vau bi Je - ži -
ško - vi na šnú - ro - čke du - ká - ti.

1. Kebi som mau moc penází,
kebi som bou bohatí,
! : darovau bi Ježiškovi
na šnúročke dukáti. !

2. Kúpiu bi mu novie sane
aj konički bielučkie,
! : zabaliu bi do kožúška
Jezuliatko malučké. !

♩ = 126 *mierne, krokom*Liptovská Kokava (Liptov)
balada

Keď A - ňi - čka cez mo - re plá - va - la,
hneť sa o - na o mu - ža sta - ra la.

1. Keď Aňička cez more plávala,
! : hneť sa ona o muža starala. :!
2. Že je jej muž v americkom kraji,
! : že jej robí na novej kolaji. :!
3. A keď ona na tú kolaj prišla,
! : už si ona milieho ňenašla. :!
4. Iba tú krv, čo sa z ňeho liala,
! : prehorečšie nad ňou zaplakala. :!
5. Angličania, čo ste urobili,
! : že ste vi mňa milieho zabili. :!
6. Veď vám on nič ňeurobil zlého
! : a vi ste mu viliali krv jeho. :!

70 Na zelenej lúke

Liptovská Sielnica (Liptov)
k tancu zajačí

♩ = 130 *mierne, krokom*

Na ze - le - nej lú - ke, lú - ke, se - d'í za - jac,
pre - ple - tá si nuo - ška - mi, nuo - ška - mi, a - ko naj - viac.
I ja bi tak pre - ple - ta - la, ke - bi ta - kie nuo - ški ma - la,
a - ko za - jac, a - ko za - jac.

Tanec tancovali dievky, alebo ženy hlavne na priadkach. Na zemi urobili kríž (zo slamek, alebo z palíc), do jeho stredu položili pohár vody. Tanečníčky „cifrovali“ (poskokmi, preskokmi, inými tanečnými motívmi) ponad palice tak, aby tieto rekvizity neporušili.

Na zelenej lúke, lúke, sedí zajac,
prepletá si nuoškami, nuoškami, ako najviac.
I ja bi tak prepletala, kebi takie nuoški mala,
ako zajac, ako zajac.

71 Nejest tuná takého

107

♩ = 115 *mierne, krokom*nelokaliz. (Dolný Liptov)
žartovná

Ne-jest tu - ná ta - ké - ho, a - ni ta - ko - vé - ho,
čo bi ve - del ša - ti šit s kve - ta ma - ko - vé - ho.

An - ci - praj, an - ci - praj, kru - men - dá - re, kru - men - de,

f tej bu - ki - ne, kro - jo - vi - ne, de, de, de, de, de.

1. Nejest tuná takého, ani takového,
čo bi vedel šati šit s kveta makového.
Ancipraj, ancipraj, krumendáre, krumende,
f tej bukine, krojovine, de, de, de, de, de.

2. Keď ti ja mám šati šit s kveta makového,
ti mne musíš nitki priast až do májového.
Ancipraj, ancipraj, krumendáre, krumende,
f tej bukine, krojovine, de, de, de, de, de.

3. Keď ti ja mám nitki priast až do májového,
ti mne musíš postel stlat na Dunaji tichom.
Ancipraj, ancipraj, krumendáre, krumende,
f tej bukine, krojovine, de, de, de, de, de.

4. Keď ti ja mám postel stlat na tichom Dunaji,
ti mne musíš čižmi šit s komárovej koži.
Ancipraj, ancipraj, krumendáre, krumende,
f tej bukine, krojovine, de, de, de, de, de.

Vážec (Liptov)
k tancu *do skoku*

♩ = 200 *rezko*

D 1)

Ne - kce - ua ka - šu, a - ni gu - la - šu z o - le - jom,

2) G D G D A D

zo - bra - ua han - dri, i - šua na van - dri z On - dre - jom.

1) 2)

1. Nekceua kašu, ani gulašu z olejom,
! : zobraua handri, išua na vandri z Ondrejom. :!
2. Daj kravam sečki a konom sena, vodi pit,
! : a mne večera kura pečena musí bit. :!

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

♩ = 104 *mierne, krokom*

Malé Huty - Borové (Liptov)
ženská, svadobná

Oj, sču-ňi bu-cka u po-tu-cka, u po - tu - cka,
oj, uz Ha - ňi - cka bez var-ko-cka, bez var-ko - cka.

1. Oj, sčuňi bucka u potucka, u potucka,
oj, uz Haňicka bez varkocka, bez varkocka.
2. Oj, sčuňi breze, uz jun vezu, uz jun vezu,
oj, uz Haňicke f cepci vedu, f cepci vedu.
3. Oj, poč do izbi, čošik či dum, čošik či dum,
oj, tej paľenki, co f truhľe mum, co f truhľe mum

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

74 Pltuočka na vode

Lúčky (Liptov)
pltníčka♩ = 86 *pomaly*

Pl- tuo - čka na vo- de, plt - ní - ček pri ve - sle,
žia- den člo - vek ne - vie, de ho Pán Boh ne - sie.

1. Pltuočka na vode,
pltníček pri vesle,
žiaden človek nevie,
de ho Pán Boh nesie.
2. Pltníčkova mati,
horko zaplakala,
komu som ta, sinak,
ja biedna chovala.
3. Deže sa, pltníci,
na zimu podiete,
keď vi na tie plte
sadat nebudete.

Centrum tradičnú
ľudovú kultúru

♩ = 110 *mierne, krokom*Hubová (Liptov)
svadobná, k tancu *tráčki*

D A D G

Po - chvá - lem, Pán Je - žiš, Bo - že, po - má - haj,

G D A D

to - mu - to pá - ri - ku po - že - hna - ňä daj.

1. Pochválem, Pán Ježiš, Bože, pomáhaj,
tomuto páriku požehnanä daj.
2. Pochválem, Pán Ježiš, hucovä moji,
zahrajteže vi mne po mojej vuoli.
3. Ak mi nezahráte, naspät sä vrátim,
svoj vienok zelení zasä pozlátim.
4. Ach, vienku muoj, vienku, zelení vienku,
vet som si ho vıla v zelenom hájku.
5. Vet som si ho vıla elekajúci
a teraz ho skladám nariekajúci.
6. Vet som si ho vıla medzi vrbinou
a teraz ho skladám medzí družinou.
7. Ticho voda tečie medzi brehamí,
pekne som si viedla medzi panamí.
8. Pekne som si viedla medzi panami,
ešte kräjšie budem medzi ženami.

elekajúci = výskajúci

76 Pribilina, Vavrišovo

♩ = 110 *mierne, krokom*Pribylina (Liptov)
mužská, pri rôznych príležitostiach

Pri - bi - li - na, Va - vri - šo - vo, Sva - tí Pe - ter,
Do - va - lo - vo. A f Po - rú - pke, tam je lú - ka,
sa - muo sa mi d'iou - ča nú - ka.

1. Pribilina, Vavrišovo,
Svätí Peter, Dovalovo.
! : A f Porúpkе, tam je lúka,
samuo sa mi d'iouča núka. :!

2. A poňiže, dolu v Hrátku,
tam je dobre v lefe f chlátku,
! : tam sa sedá na mašinu
ot Košíc až g Bohumínu. :!

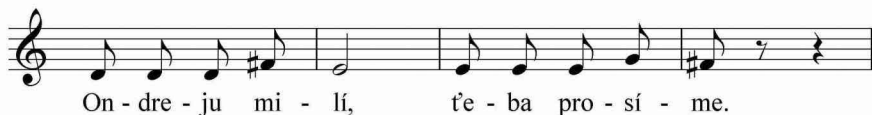
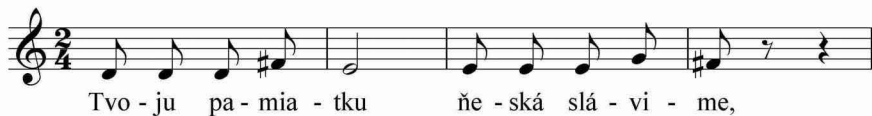
(♩ = 77) *voľne, pomaly*

Liptovská Ľepička (Liptov)
chorovodná, na Veľkú noc

Ľe - pli - čka, Ľe - pli - čka, o - kruh - le me - ste - čko, _____
 keď ja i - d'em cez ňu, bo - li ma sr - d'ie - čko.

1. Ľepička, Ľepička, okruhle mestečko,
! : keď ja id'em cez ňu, boli ma srdiečko. :!
2. Čože ma, srdiečko, tolko poboluješ,
! : čože mi ňepovieš, za kim tak banuješ. :!
3. Ňebanovala bich, kebi ňemusela,
! : kebi ťa, šuhajko, rada ňevidela. :!
4. Rada ťa, šuhajko, toho sa ňetajím,
! : ale ja sa veru za ťebou ňešalím. :!
5. Añi raz ňeprejd'em hore tu d'ed'ínu,
! : že bi mi ňenašli jaku-taku vinu. :!
6. Jednu ťi mi najdu, že ňerada robim,
! : druhu ťi mi najdu, že pomali choďim. :!
7. Treťiu ťi mi najdu, že som rozvlečena,
! : a ja som d'evička, ako vitočena. :!

78 Tvoju pamiatku

♩ = 132 *mierne, krokom*Hybe (Liptov)
dievocká, na Ondreja

1. Tvoju pamiatku ňeská slávime,
Ondreju milí, ťeba prosíme.
!; Dajže nám to ved'eti,
s kím budeme bidleti. :!

2. Rad'í bi zme mi, rad'í to znali,
čo v budúcnosťi rúško nám halí.
!; Dajže nám, Ondreju, znať,
s kím budeme sobáš mať. :!

3. Hej, poved'ia nám olova čari,
buďe-li mladí, či vdovec starí.
!; Hej, Ondreju, Ondreju,
ťebe olovo lejú. :!

♩ = 200 *rezko*Likavka (Liptov)
k tancu typu *šikovná*

D G 1) D

Ve - ru - že mi za - hraj, Krí žik, na tej ba - se,

D A 2)

vet si sa na - je - dou fče - ra ve -

1. D 2. E A D

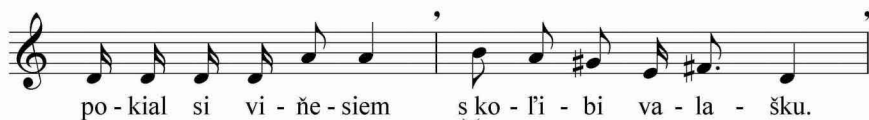
čer ka - še, čer ka - še.

1) 2) 3)

1. Veruže mi zahraj, Krížik, na tej base,
!: vet si sa najedou fčera večer kaše. :!
2. Fčera večer kaše a neská gulaše,
!: veruže mi zahraj, Krížik, na tej base. :!
3. Hore tou Likaukou sa samie kaluže,
!: tie likauskie dieuki su ako dve ruže. :!
4. Hore tou Likaukou čierne mraki letia,
!: tí likauskí chlapci na vojnu sa tratia. :!

Liptovská Porúbka (Liptov)
valaská

voľne, pomaly

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Zadudaj, dudášku, f tom pustom salášku,
pokial si viňesiem s koľibi valášku.
Ej, s koľibi valášku, pišťoľ spoza pásu,
fšak ťa ja naučím, jak sa ouce pasú.

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

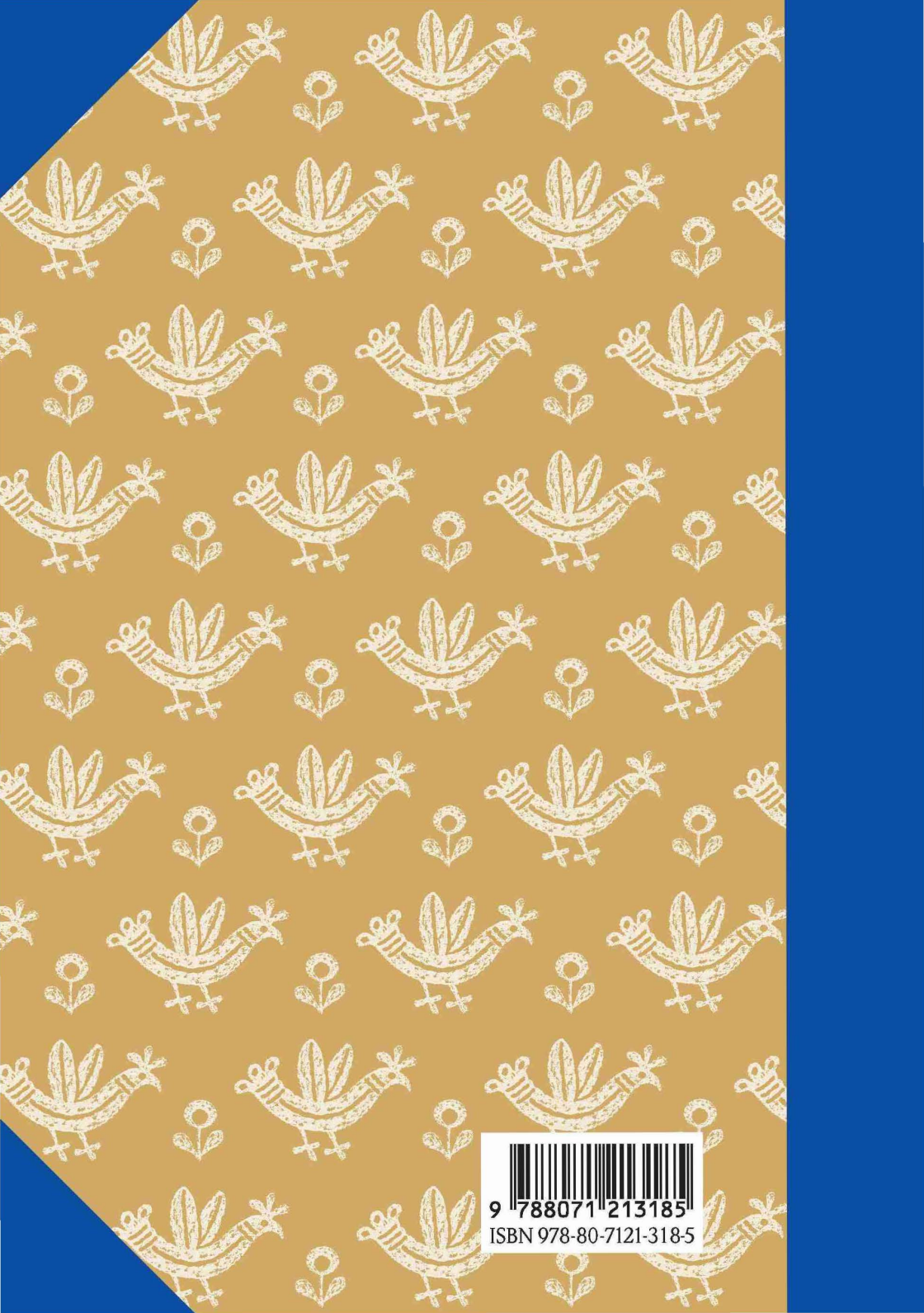
Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

Centrum pre tradičnú
ľudovú kultúru

9 788071 213185
ISBN 978-80-7121-318-5